

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**7. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA YÖNELİK
TUTUMLARI VE TUTUMLARLA İLİŞKİLİ FAKTÖRLER**

DİLARA KANMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. MUSTAFA SAMİ TOPÇU**

İSTANBUL, 2019

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca bilgi ve birikimini esirgemeyen, her adımda bana ışık tutan ve çalışmamı bitirebilmem için beni her zaman motive eden danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa Sami Topçu'ya teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunmamda bulunarak önerileri ile çalışmama katkı sağlayan değerli jüri üyeleri Sayın Prof. Dr. Mustafa Sami TOPÇU'ya, Sayın Prof. Dr. Ünsal UMDU TOPSAKAL'a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hatice MERTOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Araştırmanın veri toplama sürecinde desteklerini esirgemeyen okulların idari kadrosuna ve değerli öğrencilerine teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisans öğrenimim boyunca fikirleri ile beni yalnız bırakmayan dostum Hicret ÇEBİ'ye, analiz aşamasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Burcu GÜVENDİ'ye çok teşekkür ederim.

Eğitim öğretim hayatım boyunca bugünlere gelmemde büyük emeği olan, her zaman arkamda duran değerli annem Çiğdem ONAYLI ve babam Atanur ONAYLI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca desteklerini her zaman hissettiğim, bana güvenen ve inanan annem Resa KANMAZ ve babam Celal KANMAZ'a çok teşekkür ederim. Varlıkları ile hayatıma neşe katan sevgili kardeşlerim Ezgi, Çağla, Ceren ve Öykü'ye çok teşekkür ederim.

Birlikte geçireceğimiz zamanlarda tez çalışmamın olması sebebiyle bu süreci sabırla bekleyen, hep destek olan, motive eden, varlığına şükrettiğim değerli eşim Eren KANMAZ'a ve ailemize geleceği günü heyecanla beklediğimiz sevgili Emre KANMAZ' a çok teşekkür ederim.

Temmuz, 2019

Dilara KANMAZ

*Kızlarının daima okumasını isteyen, bunun için her şeyini feda edecek olan çok değerli
babama...*

İÇİNDEKİLER

Sayfa

SİMGE LİSTESİ.....	ix
KISALTMA LİSTESİ.....	x
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
ÇİZELGE LİSTESİ	xii
ÖZET	xiv
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti	1
1.1.1 Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Hakkındaki Görüşleri	5
1.1.2 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınma Hakkındaki Görüşleri.....	7
1.1.3 Öğretmenlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hakkındaki Görüşleri	8
1.2 Tezin Amacı	10
1.3 Hipotez	10
1.4 Araştırmanın Önemi	11
1.5 Araştırmanın Varsayımları	13
1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları	13
BÖLÜM 2	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
2.1 Sürdürülebilirlik.....	14
2.2 Kalkınma	15
2.3 Sürdürülebilir Kalkınma Tanımı.....	16
2.4 Sürdürülebilir Kalkınmanın Tarihsel Gelişimi.....	18
2.4.1 1987 Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı.....	19
2.4.2 Brundtland Komisyonu Raporu (Ortak Geleceğimiz).....	19
2.4.3 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu.....	21
2.4.4 Rio+5 Zirvesi.....	22

2.4.5	Binyıl (Milenyum) Kalkınma Zirvesi	22
2.4.6	Birleşmiş Milletler Johannesburg Zirvesi.....	23
2.4.7	Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi	25
2.5	Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları.....	26
2.6	Sürdürülebilir Kalkınma Boyutları	28
2.6.1	Çevresel Sürdürülebilirlik	28
2.6.2	Toplumsal Sürdürülebilirlik.....	29
2.6.3	Ekonomik Sürdürülebilirlik	30
2.7	Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim	31
2.8	Sürdürülebilir Kalkınma ve Fen Eğitimi	33
BÖLÜM 3		
YÖNTEM.....		35
3.1	Araştırmanın Modeli	35
3.2	Araştırmanın Çalışma Grubu.....	36
3.3	Veri Toplama Araçları	40
3.4	Araştırmanın Uygulama Süreci	42
3.5	Verilerin Analizi	43
BÖLÜM 4		
BULGULAR VE YORUM.....		45
4.1	Genel Probleme Ait Bulgular.....	46
4.2	Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	47
4.3	İkinci Alt Probleme Ait Bulgular	49
4.4	Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	54
4.5	Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular.....	57
4.6	Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular	59
4.7	Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular	61
4.8	Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular	63
BÖLÜM 5		
SONUÇ VE ÖNERİLER		66
5.1	Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Cinsiyet Faktörü.....	67
5.2	Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Okul Hizmet Alanı (Sosyoekonomik Düzey) Faktörü	68
5.3	Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Sınıf Düzeyi Faktörü	69
5.4	Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Baba Eğitim Düzeyi Faktörü	70
5.5	Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Anne Eğitim Düzeyi Faktörü	71
5.6	Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Aylık Gelir Düzeyi Faktörü	72
5.7	Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Akademik Başarı Puanı Faktörü	73

5.8	Öneriler.....	73
5.8.1	Araştırmanın Sonuçları İle İlgili Öneriler	73
5.8.2	Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	74
5.8.3	Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutumlarını Artırmaya Yönelik Öneriler	74
	KAYNAKLAR.....	76
	EK-A	
	FORMLAR	84
	EK-B	
	ARAŞTIRMA İZNİ.....	86
	ÖZGEÇMİŞ.....	87

SİMGE LİSTESİ

X	Aritmetik ortalama
SS	Standart sapma
T	t değeri
p	Anlamlılık düzeyi
f	Frekans
sd	Serbestlik derecesi
N	Veri sayısı
df	Serbestlik derecesi
%	Yüzde
r	Korelasyon katsayısı

KISALTMA LİSTESİ

BM	Birleşmiş Milletler
HIV	Human Immunodeficiency Virus
IUCN	Dünya Doğayı Koruma Birliği
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRÇEV	Türkiye Çevre Eğitim Vakfı
UNCHE	Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2. 1 Sürdürülebilir kalkınmanın birbirinden bağımsız düşünülen boyutları.....	26
Şekil 2. 2 Çevrenin ekonomi ve toplumu içine aldığı sürdürülebilir kalkınma modeli.	26
Şekil 2. 3 Üç Sütun Modeli.....	27

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3. 1	Araştırmaya katılan okulların özellikleri	36
Çizelge 3. 2	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okul hizmet alanına göre frekans dağılımları	37
Çizelge 3. 3	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre frekans dağılımları.....	37
Çizelge 3. 4	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf değişkenine göre frekans dağılımları....	38
Çizelge 3. 5	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin “Babanızın eğitim durumu nedir?” sorusuna vermiş oldukları yanıtların frekans dağılımları.....	38
Çizelge 3. 6	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin aile aylık gelir değişkenine göre frekans dağılımları.....	39
Çizelge 3. 7	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik başarı puanlarına göre frekans dağılımları.....	39
Çizelge 3. 8	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin “Annenizin eğitim durumu nedir?” sorusuna vermiş oldukları yanıtların frekans dağılımları.....	40
Çizelge 3. 9	Ölçeğin alt boyutlarına ait güvenirlik katsayıları Kaya (2013).....	41
Çizelge 3. 10	Ölçeğin alt boyutlarına ait güvenirlik katsayıları	42
Çizelge 4. 1	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel ve alt boyut tutumları için uygulanan One Sample t Testi sonuçları	46
Çizelge 4. 2	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarının cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları	47
Çizelge 4. 3	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları	48
Çizelge 4. 4	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarının okul hizmet alanları değişkenine göre ANOVA testi sonuçları	49
Çizelge 4. 5	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyutlarının okul hizmet alanları değişkenine göre ANOVA testi sonuçları	51
Çizelge 4. 6	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumları ile okul hizmet alanı değişkeni arasındaki fark için varyansların homojenliği ve Tukey Testi sonuçları.....	53

Çizelge 4. 7	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarının sınıf seviyesi değişkenine göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları	54
Çizelge 4. 8	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyutlarının sınıf seviyesi değişkenine göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları	56
Çizelge 4. 9	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile baba eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları	57
Çizelge 4. 10	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut, çevre boyutu, ekonomik boyut tutumları ile baba eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları	58
Çizelge 4. 11	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile anne eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları	59
Çizelge 4. 12	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut, çevre boyutu, ekonomik boyut tutumları ile anne eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları	60
Çizelge 4. 13	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile aile gelir düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları	61
Çizelge 4. 14	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut, çevre boyutu, ekonomik boyut tutumları ile aile aylık gelir düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları	62
Çizelge 4. 15	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile akademik başarı puanları arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları	63
Çizelge 4. 16	7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut, çevre boyutu, ekonomik boyut tutumları ile akademik başarı puanı arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları	64

7. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA YÖNELİK TUTUMLARI VE TUTUMLARLA İLİŞKİLİ FAKTÖRLER

Dilara KANMAZ

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Sami TOPÇU

Bu araştırma 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum düzeylerini ve tutumlarla ilişkili olan faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel ve alt boyut tutumlarının; cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul hizmet alanına göre değişip değişmediği, öğrencilerin genel ve alt boyut tutumları ile anne ve baba eğitim düzeyi, aile aylık gelir durumu ve akademik başarı puanları arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

Tarama modeli kullanılan araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı II. döneminde İstanbul ili Esenyurt ilçesinde bulunan altı devlet ortaokulunun 7. ve 8. Sınıflarında öğrenim gören 3210 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, okulların bulunduğu ilçenin nüfus, coğrafi konum, sosyoekonomik düzey, sağlık ve ulaşım gibi özellikleri dikkate alınarak 4. hizmet alanı, 5. hizmet alanı ve 6. hizmet alanı olmak üzere üçe ayrılan okullar, araştırmacı tarafından rastgele seçilmiş, her grup için iki okul olmak üzere toplam altı okuldaki veri toplanmıştır. Veriler “Kişisel Bilgiler Formu” ve “Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği ” kullanılarak elde edilmiştir. Veri analizinde kullanılan program SPSS (Statistical Package for Social Sciences)’dir. Araştırmada, veri analizinde tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzde değerleri, ortalama değerleri, standart sapma değerleri), bağımsız örneklem için t

testi (independent sapmles t test), tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) ve pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel ve alt boyut tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları okul hizmet alanına göre farklılaşmazken, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri bakımından istatistiki olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu anlamlı fark kız ve erkek öğrenciler arasında kız öğrenciler yönünde, 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasında 7. sınıflar yönündedir. Ayrıca öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut tutumları ile baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyi arasında düşük düzeyde pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Aile aylık gelir durumu ile sürdürülebilir kalkınmanın genel ve alt boyutları arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Akademik başarı puanları ile sürdürülebilir kalkınmanın genel boyut ve alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kalkınma ve eğitim, 7. ve 8. sınıf öğrencileri, tutum

ABSTRACT

ATTITUDES OF 7TH AND 8TH GRADERS TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND THE FACTORS IN RELATION TO STUDENT'S ATTITUDES

Dilara KANMAZ

Department of Mathematics and Science Education

MSc. Thesis

Adviser: Prof. Dr. Mustafa Sami TOPÇU

This study was conducted to determine the attitudes of 7th and 8th grade students towards sustainable development and the factors related to the attitudes. For this purpose, students' general and sub-dimension attitudes towards sustainable development; gender, grade level and school service area, whether there is a relationship between the general and sub-dimension attitudes of the students, mother and father education level, family monthly income status and academic achievement scores.

The research model was used in research, 2018-2019 academic year II. This study was conducted on 3210 students in 7th and 8th grades of six state secondary schools in Esenyurt, Istanbul. By the Ministry of National Education, considering the characteristics of the district where the schools are located, such as population, geographical location, socio-economic level, health and transportation, the schools are divided into three as 4 th service area, 5 th service area and 6 th service area. data were collected from six schools, two of which were schools. The data were obtained by using "Personal Information Form" and "Attitude Scale for Sustainable Development". SPSS (Statistical Package for Social Sciences) program was used for data analysis. In the

study, descriptive statistics (frequency, percentage values, mean values, standard deviation values), independent samples t test, one way ANOVA and pearson correlation analysis were used for data analysis.

As a result of the study, it was determined that general and sub-dimension attitudes of students towards sustainable development were high. While the general attitudes of the students towards sustainable development did not differ according to the school service area, it was observed that they differed statistically in terms of gender and grade level variables. This significant difference was in female students between male and female students and in 7th grade between 7th and 8th grade students. In addition, there was a low positive correlation between social dimension attitudes towards sustainable development and father education level and mother education level. It was found that there is no relationship between family income and general and sub-dimensions of sustainable development. There was a low positive correlation between academic achievement scores and general dimensions and sub-dimensions of sustainable development.

Keywords: Sustainable Development, Sustainable Development and Education, 7th and 8th grade students

1.1 Literatür Özeti

Sahip olduğumuz doğal çevre beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarımızı karşılarken yaşamımızı devam ettirebilmemiz için uygun iklim koşulları da sunar. Yeryüzündeki hiçbir canlı birbirinden ayrı düşünülemez. İnsanlar, hayvanlar, bitkiler, mikroorganizmalar ve onların etkileşimde olduğu her bir cansız varlık ekosistemi oluşturmaktadır. Her birinin ekosistem için önemi büyüktür ve birinin yok olması veya zarar görmesi doğal dengeyi bozacak, ekosistemi oluşturan diğer parçalar bu durumdan etkilenecektir. İnsan faaliyetleri sonucu oluşan olumsuzluklar da aynı şekilde ekosistemi etkilemektedir. Tüm canlılar hayatta kalabilmek için yarış içindedir fakat ekosisteme geri döndürülemez hasar veren yalnızca insanlardır [1].

İnsanoğlu varoluşundan bu yana çevresi ile ilişki içerisinde. Bu ilişki, uzun yıllar çevresinden yararlanma şeklinde olsa da bilim, sanayi ve teknolojinin gelişmesi ile çevresine, doğaya üstünlük kurma şeklinde devam etmiştir. İnsanoğlu, yaşamı boyunca üstünlük kurma faaliyetlerinin sonucu olarak çevre sorunlarıyla karşı karşıya gelmiştir. Çevre sorunları arttıkça insan sağlığı olumsuz etkilenmiş, doğal denge bozulmuş, sorunlar küresel boyutlara ulaşmıştır [2], [3].

Yaşadığımız dönemde, insanlık için en büyük sorunlardan biri besinin ve suyun azlığıdır. Artan Dünya nüfusunun besin ihtiyacı var olan tarımsal üretim miktarı ile karşılanamayacaktır. İnsanlığın ihtiyacı olan gıdanın sağlanabilmesi için tarımsal üretim artırılmalıdır. Son yüzyılda iklimlerin değişmesi ile artan kuraklık ve seller tarımsal üretimin artmasını engellemektedir. Ayrıca şehirleşme oranının artması da tarım

alanlarının azalmasına sebep olmuştur. Ülkemiz ekilebilir alanlarının yeterli olması ve tatlı su kaynakların fazlalığı sebebiyle diğer ülkelerden daha şanslı konumdadır. Fakat nüfusunun ve nüfus artış oranının artması ile gıda ihtiyacı da artmıştır. Bu sebeple toprağı korumak, tür çeşitliliğini korumak, tarımla uğraşan kişileri sürdürülebilir tarım konusunda bilinçlendirmek, yatırımları araştırma ve geliştirme için kullanmak, gıda ve suyun sürdürülebilir olması için yeni yöntemler belirlemek gerekmektedir [5], [28].

İklim değişikliği de yeryüzünün bir diğer önemli sorunudur. İklim değişikliği güneş enerjisi, okyanus akıntısı, yanardağ patlaması gibi birçok olaydan etkilenmektedir. Bu olaylardan bazıları iklimi uzun süreçlerde etkilerken bazıları daha kısa süreçlerde, bazıları ise ani şekilde etkilemektedir. Yeryüzü sıcaklığındaki artışın tek sebebi doğal süreçlerin olmadığı bilinmektedir. İnsanoğlunun etkinlikleri ve etkinlikler sonucu salınan sera gazları da küresel sıcaklığı oldukça artırmaktadır. Yalnızca sıcaklığın artması değil aşırı sıcak ve aşırı soğuk hava şeklinde mevsim anormallikleri de iklim değişikliğinin gerçekleştiğinin belirtisidir. Küresel sıcaklık arttıkça buzullar eriyecek ve büyük felaketler meydana gelecektir. Tarım, iklimin bu durumundan etkilenecek dolayısıyla gıda ve su miktarı azalacaktır. İklimin oluşturacağı sel, aşırı yağış, kuraklık gibi büyük felaketleri engellememiz için sera gazı kullanımını azaltmak gerekmektedir [5], [28].

Sera gazlarının oluşmasının sebeplerinden biri de yenilenemez enerji kaynaklarıdır. İnsanoğlunun enerjiye ihtiyacı gün geçtikçe artmaktadır. Artan enerji ihtiyacının karşılanabilmesi için enerji üretiminin de artması gerekmektedir. Enerji ihtiyacımızın büyük çoğunluğunu sağladığımız yenilenemez enerji kaynakları doğaya ve insan sağlığına oldukça zarar verir. Petrol, kömür gibi çok uzun süreçlerde oluşan fosil yakıtlardan enerji üretimi sırasında insan sağlığına zarar veren sera gazları ve zararlı birçok gaz salınmaktadır. Bu gazlar iklimi değiştirirken, çevreye de zarar vermektedir. Yenilenebilir enerji kaynakları ise doğaya bir zararı olmaması ile birlikte sürdürülebilir olması sebebiyle tükenmemektedir. Örneğin, Güneş enerjisi oldukça büyük bir enerji olup gelecek nesiller için de enerji barındırmaktadır. Ayrıca güneş enerjisi iklimi de doğayı da insanı da korumaktadır. Gezegenimizin enerji talebini karşılayabilmenin en kolay yolu aslında enerjiyi israf etmemeyi öğrenmektir. Her anlamda enerji kaybı önlenmeli ve yenilemez enerji kaynakları yerine sürdürülebilir enerji kaynakları tercih

edilmelidir. Böylece yeryüzünün bir diğer sorunu olan enerji sorununun aşılması için harekete geçilmiş olur [5], [28].

İçinde bulunduğumuz zaman dilimine kadar iklimlerde meydana gelen değişiklikler, doğal dengenin bozulması, enerjinin azlığı gibi birçok olumsuzluk aslında temelde ekosisteme zarar vermektedir. Canlı nüfusu ve onu çevreleyen cansızlarla ilişkisini anlatan ekosistem kavramı zamanla bozulmaktadır. Bir ekosistemde bir bireyin yok olması veya sayısının azalması diğer bütün türleri etkilemektedir. Örneğin insanoğlu ekosistemleri büyük ölçüde etkileyen bir türdür. Çünkü insanoğlu ekosistemlerin sağladığı birçok olanaktan faydalanmaktadır. Gıda, su, ilaç gibi hayati önem taşıyan ekosistemin getirileri insan için olmazsa olmaz konumdur. Fakat insanoğlu kendi yaşam standardını artırmak için yaptığı faaliyetlerle ekosisteme büyük ölçüde zarar vermekle birlikte gelecek nesillerin ekosistemin sağladığı olanaklardan yararlanabilme ihtimalini düşürmektedir. Bu faaliyetler yeryüzünde bulunan birçok türün azalmasına sebep olmuştur ve olmaktadır. Biyoçeşitliliğin azalması ve ekosistemdeki kötüye gidişi durdurmak insan türünün varlığını sürdürebilmesi açısından çok önem taşımaktadır [5], [28].

Çağımızda çevre sorunları küresel boyutlara ulaşmış durumdadır. Ekonomik büyüme hızı artarken doğa tamamen unutulmuş durumdadır. Ekonomik faaliyetlerin artması ekonomik büyüme için yeterli görüldüğü andan itibaren doğanın dengesi bozulmaya başlamıştır. Fakat artık toplumların gelişmiş sayılabilmesi yalnızca ekonomik gelişmelerle değil, sosyal ve kültürel zenginlikler ile doğal kaynakların varlığı ile mümkündür. Ekonominin toplum ve çevreden bağımsız düşünülmeden tasarlanması ve bireyler tarafından bu durumun içselleştirilmesi sürdürülebilirliği sağlamaktadır. Üretim ve tüketim faaliyetlerinin kontrol altına alınması ve ekonomik büyümenin yavaşlatılması insan hayatını tehdit edecek boyutlara ulaşan doğanın kendine gelmesi için şarttır. Eğitim, sağlık gibi sektörlerin gelişmesi, bilim sanat faaliyetlerinin artması ise sosyal yaşamın niteliğini arttırmaktadır. Sonuç olarak çevre, toplum ve ekonominin birlikte gelişmesi önemlidir ve sürdürülebilirliği sağlayacaktır [5], [28].

Geçtiğimiz yüzyıl insanlık için önemli olayların, gelişmelerin yaşandığı bir zaman dilimidir. Küresel değişimlerin, sanayileşmenin, bilimin ve teknolojinin oldukça geliştiği

bu zaman dilimi kendi içinde çelişkiler bulundurmaktadır. Tüketime artması ile açlık ve yoksulluk oranının artması, tarımsal verimin artması ile erozyon ve çölleşmenin artması, nüfus artışı ve artan ölümler bu yüzyılda yaşanan çelişkilere örnektir. Bu durumların arasında en çok dikkat çeken insan ile doğa etkileşiminin, doğa ile ekonomi arasındaki ilişkiye dönüşmesi ve insanoğlunun kendi sonunu hazırlamasıdır [4].

Son yüzyılda kalkınma sebebiyle gerçekleştirilen faaliyetler doğayı olumsuz etkilemiştir. Uzun yıllar boyunca oluşmuş madenler gelecek kuşaklar düşünülmeden bilinçsizce kullanılmıştır. Sanayi devrimiyle gelen yaşam rahatlığı, insanların çevre sorunlarına duyarlılığını azaltmıştır fakat günümüzde bu durum geçerli değildir. Hızla artan nüfus sonucunda insanoğlu bu rahatlıktan yararlanamamıştır [5]. Dolayısıyla iklim değişikliği, ormanlık alanların azalması, biyoçeşitliliğin azalması, hava, su toprak kirliliği gibi [6] çevresel sorunların artmasının yanı sıra sosyal ve ekonomik problemler de artmış, bu durum küresel anlamda üzerinde durulması gereken bir konu haline gelmiştir [7].

İnsanoğlu sosyal, çevresel ve ekonomik sorunların büyük ölçüde artmasından rahatsızlık duymakta ve teknoloji, bilim ve sanayideki gelişmelerin öncesindeki yaşam standartlarına dönmek istememektedir. Bu sebeple var olan sorunların etkilerini azaltmak için kalkınmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır. Kalkınma faaliyetleri, doğaya zarar vermeden sürdürülmek istense de, üretim faaliyetlerini arttırma kaygısı taşıyan ekonomik gelişmelerle bunun mümkün olamayacağı anlaşılmıştır [8].

Tüm evreni ilgilendiren bu durumun uluslararası düzeyde ele alınması gerektiği anlaşılmıştır. Toplumun her kesiminin ve devlet yetkililerinin sorumluluk alması ve birlikte hareket etmesi gerektiği bilinciyle uluslararası konferanslar düzenlenmiş, sürdürülebilir kalkınma kavramının üzerinde durulmuştur [9]. Düzenlenen konferanslarda ve alınan kararlarda sürdürülebilir kalkınmanın dahil edildiği alanlardan biri de eğitimidir. Tüm dünyayı ilgilendiren sorunların çözülmesinde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili uygulamalar yapılması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma uygulamaları ülke yönetiminin konu ile ilgili politikaları ve insanların sorumluluklarını bilmesi ile olur. Sorumluluk sahibi bireylerin yetişmesi için en önemli araç eğitimidir [69]. Bu anlamda eğitim, ilk kez Rio Zirvesi (1992) raporunda, Gündem 21' de yer

almıştır. Dört kısımdan oluşan Gündem 21'in son kısmında eğitim ve toplum bilinci konusu üzerinde durulmuştur.

Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması için bireylerin eğitilmesinin şart olduğu kabul edilmiş, sürdürülebilir kalkınma eğitim öğretim müfredatlarında yer bulmaya başlamıştır. Aynı şekilde lisansüstü eğitim çalışmalarında ve literatürde yer alan diğer çalışmalarda da sürdürülebilir kalkınma konusuna oldukça önem verilmektedir.

Güncel literatür incelendiğinde; öğretmen, öğrenci ve öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmalarda, 'Sürdürülebilir Çevre' başlıklı çalışmalar oldukça fazla olduğu görülmüştür. Fakat bu kısım için literatür incelemesi, 'Sürdürülebilir Kalkınma' kavramı çerçevesinde sınırlı tutulup 'Sürdürülebilir Çevre' konulu çalışmalar bu kısma dahil edilmemiştir.

1.1.1 Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Hakkındaki Görüşleri

Köklü [10], yüksek lisans tezi kapsamında yaptığı çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitimi öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarını, sonuç beklentisi inançlarını, kişisel özyeterlik inançlarını, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarını, sürdürülebilir kalkınma bilgilerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla çalışmasında Kişisel Bilgi Formu, Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitimi Öğretmeye Yönelik İnançlar Ölçeği, Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutumlar Ölçeği ve Sürdürülebilir Kalkınma Bilgisi Ölçeği olmak üzere dört ayrı ölçek kullanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, öğretmen adaylarının orta düzeyde sonuç beklentisi inançları ve kişisel öz-yeterlik inançlarını da içeren SKE öğretime yönelik öz-yeterlik inançlarına, sürdürülebilir kalkınma tutumlarına ve sürdürülebilir kalkınma bilgisine sahip oldukları bulunmuştur. Öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma tutumlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığı, Sürdürülebilir Kalkınma tutumlarının ve bilgilerinin otobiyografik faktörlere göre değişmediği belirlenmiştir. Son olarak, öğretmen adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma için eğitimi öğretmeye yönelik sonuç beklentisi inançlarının sırasıyla, Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitimi öğretmeye yönelik kişisel öz-yeterlik inançları, Sürdürülebilir Kalkınma bilgisi ve Sürdürülebilir Kalkınma tutumları üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi olduğu belirlenmiştir [10].

Fen Bilgisi Öğretmen adaylarıyla yapılan bir diğer çalışma da öğretmen adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma konusuna ilişkin farkındalıklarını belirlemek amacıyla Atmaca [9] tarafından yapılmıştır. Çalışma, 11 devlet üniversitesinde eğitim gören 642 öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen 37 maddelik Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Ölçeği uygulanmış olup sürdürülebilir kalkınma farkındalıkları, onların cinsiyetleri, anne ve baba öğrenim durumu, aile aylık gelir miktarı ve öğrenim gördükleri üniversitelerin düzeyleri açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın analizleri sonunda, öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma genel farkındalık ve boyutlara ilişkin farkındalık puanlarının, aile aylık gelir miktarı, anne baba eğitim durumu, cinsiyet faktörlerine göre değişmediği bulunmuştur. Öğrenim gördükleri üniversite ile sürdürülebilir kalkınma genel farkındalıklarının ve boyutlara ilişkin farkındalıklarının değiştiği belirlenmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma konusuna ilişkin bilgileri nereden edindikleri sorulduğunda ise büyük çoğunluğunu yaşadıkları çevreden edindiğini belirtmiştir [9].

Türer [12] çalışmasında, öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıklarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalıklarını Belirleme Anketi uygulanmıştır. Araştırmacının yaptığı analizlerle, öğretmen adaylarının farkındalıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının üniversitede bulunduğu bölüme göre incelendiğinde sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunda sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencilerinin farkındalığının yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların genel olarak sosyal boyut farkındalıklarının ekonomik ve çevresel boyut farkındalıklarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır [12].

Soysal [13] doktora tezi kapsamında sınıf öğretmeni adayları ile yaptığı çalışmasında, adayların sürdürülebilir kalkınma için eğitim konusuna yönelik yeterlik algılarını incelemiştir. Bu kapsamda ilk olarak öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik tutumlarını, ikinci aşamada ise yeterlik algılarını incelemiştir. Son aşamada ise öğretim programının, öğretmen adaylarının yeterliklerinin geliştirilmesi için yeterli olup olmadığı, öğrenme fırsatlarını yansıtıp yansıtmadığı araştırılmıştır. Veriler, araştırmaya katılan 1008 öğretmen adayından alınarak toplanmıştır. Veri toplama aracı ise Soysal [13] tarafından geliştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda,

adayların sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının olumlu olduğu, yaşadıkları şehirlerin gelişmişlik düzeylerinin tutumlarını ve yeterlik algılarını etkilediği, anne ve baba eğitim düzeylerinin ise tutum ve yeterlik algıları üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmayla ilgili olumlu tutumları arttıkça sürdürülebilir kalkınma için eğitime yönelik yeterlik algılarının da arttığı görülmüştür. Öğretim programının, bazı öğrenme fırsatları içerse de program içinde sürdürülebilir kalkınmanın yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır [13].

Gökmen [8] doktora tezi kapsamında yaptığı çalışmasında, öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma için eğitime yönelik tutumları ve bu tutumları ile ilişkili olan faktörleri araştırmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 619 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Ölçme aracı olarak sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum ölçeği, sürdürülebilir kalkınma ile kalkınmanın göstergelerini eşleştirme ölçeği, sürdürülebilir kalkınma başarı testi ve sürdürülebilir kalkınma görüş bildirme formu kullanmıştır. Nicel ölçme araçlarından elde edilen verilere göre, öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma için eğitime yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu, bununla birlikte sürdürülebilir kalkınma başarı puanlarının düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların çevre ile ilgili aldıkları ders sayısı, öğrenim gördükleri anabilim dalları ve sınıfları ile sürdürülebilir kalkınma başarı puanları arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiş, cinsiyet ve bir çevre organizasyonuna üye olup olmamaları ile sürdürülebilir kalkınma ile ilgili değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca katılımcıların sürdürülebilir kalkınmanın daha çok çevre boyutuna odaklandıkları, ekonomik ve toplumsal boyutlara yönelik görüşlere daha az yer verdikleri görülmüştür [8].

1.1.2 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınma Hakkındaki Görüşleri

Aytar [15] doktora tezi kapsamında yaptığı çalışmasını 7. Sınıf öğrencileriyle gerçekleştirmiştir. Aytar [15] çalışmasında, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma için eğitime yönelik gelişimlerini değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeyi yaparken disiplinlerarası yaklaşımı temel almıştır. Araştırmacı, öğrenci gelişimlerini Fen ve teknoloji dersini merkeze alarak Sosyal bilgiler, Türkçe ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile birlikte değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda veriler, doküman

incelemesi, anket, yarı yapılandırılmış mülakat, doğru yanlış testi ve gözlem yapılarak toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan 199 öğrencinin sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarını doğru tanımladığı ve sürdürülebilir kalkınmanın boyutları hakkında bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Ayrıca yapılan uygulama sonucunda sürdürülebilir kalkınma kavramlarını anlamalarında olumlu yönde bir değişiklik meydana gelmiştir. Öğrenciler sürdürülebilir kalkınma konusunu Fen ve Teknoloji, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Sosyal Bilimler dersleri ile ilişkilendirmiş fakat Türkçe dersleri ile ilişkilendirememiştir [15].

Tuncer vd., [16] yaptıkları çalışmalarında ortaokul ve lise öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarını ve davranış tarzlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma Ankara ilinde 1497 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Ölçme aracı olarak 22 soruluk bir likert ölçek kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, öğrencilerin çevreye karşı duyarlı ve sürdürülebilir kalkınma konusunda daha etkin olmalarının şartlarından birinin etkili bir çevre eğitimi olduğu belirtilmiştir [16].

1.1.3 Öğretmenlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hakkındaki Görüşleri

Sağdıç [17] yaptığı çalışmasında ilköğretim öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik olarak aşinalığını ve anlayışlarını incelemiş, ilköğretim öğretmenlerinin sahip oldukları sürdürülebilir kalkınma değerlerini belirlemiş ve ilköğretim öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınma eğitimi hakkında inançlarını araştırmıştır. Araştırma, Eko-Okullar ve Yeşil Kutu projelerine katılan 211 öğretmen ile gerçekleştirilmiş, öğretmenlere Sürdürülebilir Kalkınma Değerleri Ölçeği uygulanmıştır. Yapılan analizlerle ilköğretim öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınma anlayışlarının yetersiz olduğu saptanmıştır. Ayrıca, ilköğretim öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınma eğitimi hakkında olumlu inançlara ve olumlu sürdürülebilir kalkınma değerlerine sahip oldukları belirlenmiştir [17].

1.1.4 Sürdürülebilir Kalkınma Hakkındaki Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Sürdürülebilir kalkınma konusunda, eğitim öğretim alanında yapılan çalışmalardan bazıları hem öğretmen hem de öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Çolak [19] yüksek lisans tezi kapsamında yaptığı çalışmasında, 12 öğretmen ve 570 öğrenciyle çalışmıştır.

Biyolojik çeşitliliğin öneminin ve azalmasının sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde öğretmen ve öğrenciler tarafından değerlendirilmesinin amaçlandığı çalışmada, karma yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmacı tarafından anket ve mülakat geliştirilmiş ve anketlerin son bölümüne öğrenci görüşlerinin alınması amacıyla açık uçlu sorular yerleştirilmiştir. Çalışma grubunu beş lise ve üç ilköğretim okulunda bulunan öğrenci ve öğretmenler oluşturmaktadır. Uygulanan anket ve mülakatlar sonucunda öğretmenlerin, insan faaliyetleri sonucunda biyolojik çeşitliliğin azaldığı ve bu durumun sürdürülebilir kalkınmayı etkilediğini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine yapılan analizler sonucunda, ekosistem ve genetik çeşitlilik hakkındaki yargılarla ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde 6., 7., 8., 9., 10. ve 11. sınıflarda farklılaşma görülmemiş, farklı lise türlerinde okuyan öğrenciler arasında farklılaşma görülmemiş, biyolojik çeşitliliğin korunması konusunda cinsiyet değişenine bağlı olarak bir farklılaşma görülmemiştir [19].

Engin [20], yüksek lisans tezi kapsamında yaptığı çalışmasını öğretmen ve öğrencilerle yürütmüştür. Araştırmacı farklı yerlerde yaşayan ve farklı okul türlerinde okuyan 660 öğrenci ve 34 öğretmene anket uygulamıştır. Araştırma, sürdürülebilir kalkınma için eğitim ve çevre eğitimi sürecinin coğrafya eğitimi içindeki yeri, önemi, öğretimi ve bu öğretim sürecinde olası aksaklıkları ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiş, bu amaç doğrultusunda öğrencilerin verdikleri cevapların öğrencilerin cinsiyetine, eğitim gördükleri yerleşim yerine ve eğitim gördükleri okul türüne bağlı olarak değişip değişmediği araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, geri kalmış ülkelerin kendi sorununu yardım almak yerine yine kendilerinin çözmesi gerektiği düşüncesi İstanbul'da yaşayan öğrencilerde daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin aile gelir miktarı arttıkça küresel ısınma ve çevre kirliliği çözülmesi gereken öncelikli sorunlar arasına girmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilirlik kavramlarının kullanılma sıklığı ile okul türü arasında bir ilişki bulunamamıştır. Çalışmanın bir diğer sonucu 'Doğal alanların korunması için uluslararası düzeyde yaptırım gücü yüksek kanunlar çıkarılmalıdır' diyen kız öğrencilerin sayısının, erkek öğrencilerden fazla olmasıdır [20].

1.1.5 Sürdürülebilir Kalkınma Hakkındaki Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Akpınar [21] çalışmasında ilköğretim okullarında görev yapan okul yöneticilerinin sürdürülebilir kalkınma için eğitim konusundaki görüşleri hakkında bilgi sahibi olmayı, okullarındaki uygulamaları örnek olarak meslektaşlarına sunmayı amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'de yürütülen sürdürülebilir kalkınma için eğitim konulu projelere katılmış ve devlet okullarında okul yöneticisi olarak görev yapan 46 kişi oluşturmaktadır. Katılımcılara görüşme formu uygulanmış ve sonuçların betimsel analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda okul yöneticilerinin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili bilgileri seminer, konferans ve eğitimlerden edindikleri, okul içi uygulamalarında sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutundan daha çok çevre boyutuna yer verdikleri ve uygulamalar dahilinde geri dönüşüm ve atık, enerji ve su tasarrufu, sağlıklı ve yerel beslenme gibi konulara önem verdikleri saptanmıştır [21].

1.2 Tezin Amacı

Bu araştırma 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum düzeylerini ve tutumlarla ilişkili faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel ve alt boyut tutumlarının; cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul hizmet alanına göre değişip değişmediği, öğrencilerin genel ve alt boyut tutumları ile anne ve baba eğitim düzeyi, aile aylık gelir durumu ve akademik başarı puanları arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma kapsamında İstanbul ili Esenyurt ilçesinde bulunan altı devlet ortaokulunda öğrenim gören 3210 öğrenci ile çalışılmıştır. Farklı hizmet alanlarında bulunan okullarda öğrenim gören öğrencilere kişisel bilgilerinin sorulduğu bir form ile sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum ölçeği uygulanmıştır.

1.3 Hipotez

7. ve 8. öğrencileri ile yürütülen bu çalışma ile öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ve tutumlarla hangi değişkenlerin ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Buradan hareketle cevap aranan araştırma problemleri aşağıda verilmiştir. Çalışma bu problemlere göre düzenlenmiş ve çalışma sonunda bu problemlere cevap bulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın ana problem cümlesi, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde İstanbul ili Esenyurt ilçesinde öğrenim görmekte olan 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik tutumları nasıldır? şeklindedir.

Araştırmanın alt problemleri;

2018-2019 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde İstanbul ili Esenyurt ilçesinde öğrenim görmekte olan 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları, ekonomik boyut tutumları, sosyal boyut tutumları ve çevresel boyut tutumları,

1. cinsiyete göre,
2. okul hizmet alanına göre,
3. sınıf seviyesine göre

istatistiki olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

2018-2019 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde İstanbul ili Esenyurt ilçesinde öğrenim görmekte olan 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları, ekonomik boyut tutumları, sosyal boyut tutumları ve çevresel boyut tutumları ile

4. baba eğitim düzeyi arasında,
5. anne eğitim düzeyi arasında,
6. aile aylık gelir düzeyi arasında,
7. bir önceki eğitim öğretim yılına ait akademik başarı puanları arasında

istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır? şeklinde belirlenmiştir.

1.4 Araştırmanın Önemi

İnsanoğlu yaşadığı süre boyunca hem insanlarla hem doğayla rekabet halindedir. İnsanlık tarihinin ilk zamanlarında galip gelen doğa olmuşsa da zaman ilerledikçe insanların doğaya karşı üstünlüğü artmıştır. Teknoloji ile sağlanmaya başlayan bu üstünlük ile olumlu gelişmelerin yanı sıra olumsuz durumlar da ortaya çıkmış, istenmeyen ve beklenmeyen bu durumlar insan sağlığını büyük ölçüde tehdit eder

olmuştur. İnsanoğlunun yalnızca kendi çıkarlarını gözetmesi bu olumsuzlukların ortaya çıkmasında oldukça etkili olmuştur ve insanlar tarafından yapılan doğanın dengesini bozacak her olumsuzluk yine insanoğlunu tehdit eder olmuştur. Bu sebeple her anlamda sürdürülebilir bir yaşamın nasıl olması gerektiği düşünülmüş ve “sürdürülebilirlik” kavramı ortaya çıkmıştır. Doğanın var olan dengesini bozmayacak şekilde kaynakları kullanmak anlamına gelen sürdürülebilirlik, bütün uygar uluslar tarafından benimsenmeye başlamıştır [12].

Sürdürülebilirlik kavramının toplumun her kesimi tarafından benimsenmesi, içselleştirilmesi zamanla olacak bir durumdur. Günümüzde gerekliliği daha fazla hissedilen, yaşamsal önem taşıyan bu kavramın, toplumu oluşturan bireyler tarafından yaşam tarzı haline getirilmesi gerekir. Bireylerin sürdürülebilir kalkınma kavramını erken yaşlarda öğrenmesi ile hem kendi hem de sonraki nesillerin sosyal, çevresel ve ekonomik sorunları azalacak, yeryüzü tekrar doğal dengesini bulacaktır. Bu amaçla gerçekleştirilen ve gerçekleştirilecek tüm çalışmaların önceliği eğitime verilmelidir. Sürdürülebilir kalkınma için verilecek eğitim, bireylerin ve gelecek nesillerin daha yaşanabilir bir dünyada, daha iyi koşullarda yaşam sürmelerini sağlayacaktır. Aynı zamanda bu eğitim, bireylerin yaşam boyu öğrenme becerilerini kazanmalarını sağlayarak onların sosyal, çevresel ve ekonomik sorunlara çözüm yolu üretmelerine yardımcı olacaktır. Bireylerin diğer toplumlara, farklı kültürlere ve gelecek nesillere saygı göstermesi, dünyada var olan doğal kaynakların kıymetini bilmesi ve farklılığını keşfetmesi, karşılaşacağı tüm sorunlarda sorgulayıcı davranması, doğaya karşı sorumluluk hissetmesi ancak eğitimle mümkün olacaktır [70].

Öğretmen, öğrenci, okul yöneticisi, öğretim programı hazırlayanlar ve eğitim alanında bulunan her bireyin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili bilgilerinin yeterli ve uygulanabilir olması gerekir. Öğrencilerin alacağı eğitim, günümüzün en büyük sorunu haline gelen çevre sorunu, besin azlığı, küresel ısınma, toplumsal eşitsizlik, adalet gibi konuların bilincinde olmalarını sağlamalıdır. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik tutumlarının belirlenmesi, var olan durumun belirlenmesi ve sonrasında hazırlanan öğretim programlarına ışık tutması ve gerekli düzenlemeler yapılmasını sağlaması açısından önemlidir.

1.5 Araştırmanın Varsayımları

7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile gerçekleştirilen bu çalışmada, öğrencilerin ölçek maddeleri için verdikleri cevapların gerçek duygu ve düşüncelerini yansıttığı, Kişisel Bilgi Formu' ndaki demografik sorulara, samimi ve objektif cevaplar verdiği varsayılmaktadır.

1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 2018-2019 eğitim- öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma verileri yalnızca çalışmaya katılan 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
3. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarıyla sınırlıdır.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramı, anlam açısından incelediğinde devamlılık, daim olma, süreklilik arz etme gibi anlamları içerdiği görülmektedir [22], [23].

Sürdürülebilirlik genel bir terim olup birçok durumda karşımıza çıkmaktadır. Bir şeyin devamlılığını sağlamak anlamına gelen sürdürülebilirlik ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik olarak üç boyutta düşünülebilir. Ekolojik sürdürülebilirlik, tür çeşitliliğinin devamı olarak ifade edilirken, ekonomik sürdürülebilirlik kaynakları tüketmeden, üretimin devamının sağlanması, sosyal sürdürülebilirlik ise bugünkü kuşakların ve gelecek kuşakların refah düzeyine, eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere ulaşması anlamına gelmektedir [5].

Sürdürülebilirlik kavramı, ilk kez Dünya Doğa Şartı Belgesi'nde yer almıştır. Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) 'nin 1982 yılında kabul ettiği belgede bu kavram, insanoğlunun kara, su, atmosfer kaynaklarından ve ekosistemlerinden yararlanma sürecinin, bu kaynakların devamlılığının da sağlanması için ekosisteme zarar vermeden düzenlenmesi şeklinde ifade edilmektedir [24].

Tozar' a göre [25] de sürdürülebilirlik, toplum ve ekosistem gibi devamlılık gösteren sistemlerin elinde olan doğal kaynaklarını tüketmeden, kesintiye uğramadan, bozulmadan işlevini devam ettirebilmesidir. Birçok kişi tarafından tanımlanan ve farklı alanlarda kullanılan sürdürülebilirlik kavramında ortak bir tanıma ulaşmak mümkün

değildir. Endüstri, eğitim, sanayileşme ve çevre gibi farklı alanlarda da kullanılan sürdürülebilirlik terimlerinin, uygulanabilirliği geniş olması açısından farklı anlamlar çağrıştırmaları olasıdır [25], [26]. Hükümetler, çevresel örgütler, doğa bilimciler, sosyal bilimciler sürdürülebilirlik kavramını tartışmakta ve kendi çerçevelerinden yeni bir tanım belirlemektedirler. Bu tanım gereği sürdürülebilirliğin ölçülmesine yönelik çalışmalar yapmakta ve sonuca göre çözüm yolları üretmekte, hedef belirlemektedirler [27].

Sürdürülebilirlik önemi sebebiyle uluslararası görüşmelerde farklı başlıklarda, farklı şekillerde belirtilmektedir. 1987 yılında Birleşmiş Milletler' in hazırladığı raporda nüfus, enerji, sanayi, besin, biyolojik çeşitlilik gibi konuların birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği, birbirleri ile sürekli iletişim halinde olduğu belirtilmiştir. Çevre sorunlarını önlemek amacıyla yapılan girişimlerin, doğal dengeye zarar vermemesi adına, doğal kaynaklardan yararlanırken en az zarar verecek şekilde yararlanılması fikri ortaya atılmıştır. Sürdürülebilir Dünya Görüşü olarak ortaya atılan bu görüş ile çevrenin kirlenmesi en aza indirilerek, doğal kaynaklardan gelecek nesillerin de yararlanması sağlanacaktır [28].

Düşünde tarzında değişiklik gerektiren sürdürülebilirlik kavramı, bu değişikliği yaşam kalitesini düşürmeden gerçekleştirmeyi ifade etmektedir. Bu değişimi gerçekleştirmenin temel koşulları ise küresel anlamda toplumların sorumluluk sahibi ve dayanışma içinde olabilmesi, ekonomik çözümlerin artması ve çevresel yönetimin iyileştirilmesinden geçmektedir [29].

2.2 Kalkınma

Kalkınma kavramı literatüre girdiği zamandan bu yana kavrama farklı anlamlar yüklenmiş ve farklı tanımlamalar yapılmıştır. Yapılan bu tanımlarda kimi zaman yalnızca ekonomik durumlar etkili olmuş, kimi zaman da sosyal, kültürel ve çevresel boyutu olduğu ve bu boyutlar olmadan anlamlı olmayacağı belirtilmiştir. Son dönemlerde ise ekonomi odaklı görüşlerin aksine kalkınmanın sosyokültürel boyutunun daha önemli olduğunu ileri süren yaklaşımlar artmıştır [30].

Kalkınma kavramı, toplumların gelişmesine bağlı olarak farklı zamanlarda farklı anlamlarda kullanılmıştır. Aynı zaman diliminde farklı anlamlarda kullanıldığı da olmuştur. Öyle ki bazen kendisine yakın anlamlar içeren büyüme, sanayileşme, modernleşme kavramlarının yerine kullanılmıştır. Günümüzde de anlaşılır ve açık bir kavram değildir. Kalkınma her ne kadar çoğu alanda ekonomik büyüme gibi algılansa da bu büyümenin nicel bir büyüme olmadığı bilinmelidir. Kalkınma kavramında önemli olan ekonomik büyümenin nitelikleridir. Kalkınma kavramı, geri kalmış bir ekonomiyi değiştirmek, niteliklerini artırmak ve dolayısıyla toplumun refah seviyesini yükseltmek ifade edilmek istendiğinde kullanılan bir kavramdır [31]. TDK da ise kalkınma, halkın tüketim davranışındaki değişimleri içeren büyüme şeklinde tanımlanmaktadır [32].

Kalkınmanın bir diğer tanımı ise, ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarında düzenlemeler yaparak gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere yetiştirme çabalarıdır. Toplumun değer yargılarının değişmesi, sorumluluk bilincinin artması, ekonomik yapının büyümesi ve değişmesi, milli gelirin artması, sosyal yapının değişmesi bu değişme çabalarıdır. Ekonomik büyüme ve kalkınmanın birbirinden ayrıldığı durum ise, ekonomik büyüme gelişmiş ülkelerin üretim hacmindeki artma iken kalkınma insanın da içinde olduğu çok daha geniş bir kavramdır [33].

Harris' e göre [34] kalkınmanın en önemli amacı, toplumları oluşturan bireylerin kapasitesini en yüksek seviyeye ulaştırmaktır. Bu amaç, insanoğlunun eşitlik, hak, özgürce karar verebilme, adalet gibi sürdürülebilirlikle ilişkili kavramları da içermelidir [34]. Evli' ye [35] göre ise kalkınma, toplumun ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan belli bir refah düzeyine ulaşmasını ifade etmektedir [35]. Genel anlamıyla kalkınma, toplumun sürekli değişiminin ve gelişiminin olumlu yönde ilerleyebilmesi için yapılması gereken müdahalelerdir [9].

2.3 Sürdürülebilir Kalkınma Tanımı

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle artan kalkınma uygulamaları, ülkeleri ekonomik bakımdan gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler şeklinde ayırmış fakat bununla birlikte büyük ölçüde çevresel sorunlar meydana getirmiştir. Başta yerel olan bu çevresel sorunlar artmış, yayılmış ve küresel sorun haline gelmiştir. Tüm dünyayı etkileyen ve etkileyecek olan bu sorunların fark edilmesi ile kalkınma ve doğa arasında bir denge kurma çabası

doğmuştur. Bu çabanın sonucunda sürdürülebilir kalkınma kavramı ortaya çıkmıştır [33].

Sürdürülebilir kalkınma Dünya gündemini oldukça ilgilendiren derin bir konudur. Sosyal, çevresel, ekonomik boyutları olması sebebiyle kavram ile ilgili farklı tanımlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramla ilgili çok fazla tanım yapılsa da en sık kullanılan tanım, Brundtland Komisyonu' nun kullandığı tanımdır. Sözü edilen kavram *“Bugünün gereksinimlerini karşılarken, gelecek nesillerin de kendi gereksinimlerini karşılayabilme kapasitesinden ödün vermeyen kalkınma”* şeklinde tanımlanmıştır.

Yeryüzünü Önemsemek: Sürdürülebilir Yasam için Bir Strateji raporunda ise “İnsanın yaşam kalitesinin, bağımlı olduğu ekosistemin taşıma kapasitesinin sınırları içinde kalmak koşuluyla artırılması” tanımı önerilmiştir [39].

Su, orman gibi kendini yenileyebilen sistemleri kullanma oranının yenileyebilme kapasitesini aşmaması, maden gibi tükenir kaynakları kullanma oranının bu kaynağın yerine alternatif kaynak bulma oranını geçmemesi, çevre kirliliği oluşma oranının doğanın bu durumdan etkilenme oranını geçmemesi de başka bir sürdürülebilir kalkınma tanımıdır [40].

Sürdürülebilir kalkınma, aileden en geniş toplumlara kadar refah düzeyinin artırılması için yapılan kalkınma çabalarıdır. Bu kalkınma faaliyetleri yapılırken sosyal boyut, ekonomik boyut ve çevresel boyutlar göz önünde bulundurulmalı, doğal ve insani kaynakların ve ekonomik varlığın insanlık için yönetildiği stratejiler belirlenmelidir. Gelecek kuşaklar da en az bugünkü toplumların sahip olduğu kaynaklara sahip olmalı, toplumlar kaynakları bu durumun bilincinde kullanmalıdır [36], [37], [38], [41].

Sürdürülebilir kalkınma, ortaya çıktığı günden bugüne farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu durum kavramın belirsizleşmesine yol açmıştır [27]. Sürdürülebilir kalkınma tanımları incelendiğinde, tanımları yapan kişi veya kişilerin araştırma alanlarına göre üzerinde durduğu noktaların farklı olduğu görülmektedir. Ekonomistler, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutuna dikkat çekerken, eğitimciler ve biyologlar biyoçeşitlilik ile çevre eğitime, politikacılar ise toplumsal konulara yoğunlaşmaktadır [14].

2.4 Sürdürülebilir Kalkınmanın Tarihsel Gelişimi

İnsan ve çevre etkileşimi çok eski zamanlara dayanır. İnsanoğlu yeryüzünde var olduğu andan M.Ö 9 bin yıl öncesine kadar avcı toplayıcı kültürle yaşamını devam ettirmiştir. Yaşadığı çevrede var olan canlıları avlayıp besin olarak kullanmıştır. Avcı toplayıcı olduğu süreç boyunca da bir yerde uzun kalamamıştır. Avlayacağı hayvanları takip etmiş ya da besin olarak kullanacağı bitkilerin bulunduğu yerlere göç etmiştir. Bu şekilde sürekli yer değiştirmek zorunda kalması, insan sayısının az olması ve teknolojinin azlığı sebebiyle çevre kirliliği ve tahribatı söz konusu olmamıştır.

İnsanoğlunun yerleşik düzene geçmesi ile yaşayabileceği güvenli ve rahat bir yeri olmuş, yaşamını kolaylaştıracak hayvanları evcilleştirmiş ve arpa, buğday gibi tahılları üretmeye başlamıştır. Bu sayede hayatta kalanların sayısı da artmaya başlamıştır. İnsan sayısının artması ve bir yerde uzun süre kalmanın sonucunda, kaldıkları yerlerin zamanla kirlenmeye başlaması, bir arada kalmaları sebebiyle hastalıkların çoğalması gibi olumsuz durumlar ortaya çıkmıştır.

İnsan zaman içinde teknolojiyi ne kadar geliştirebilmişse, çevreden o kadar kolay yararlanabilmiştir. Ancak Sanayi Devrimi'ne kadar doğayı değiştirebilecek teknolojiye ulaşamamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte makinelerin gücü artmış, üretim artmış, üretimin artması ile insan gücüne olan ihtiyaç da artmıştır. Teknolojik gelişmelerin sonucu olarak tıp alanı gelişmiş doğum oranı ve insan ömrünün uzunluğu artmıştır. 1850 yılları sırasında 1 milyar olan Dünya nüfusu, 1950'li yıllarda 2,5 milyar, 1970'li yıllarda 3,5 milyara ulaşmıştır. Nüfusun artışı ve sanayinin gelişmesi ile çevre kirliliği artmış, bu sorun ancak 1970'li yıllarda tüm dünyanın dikkatini çekmiştir [28].

1970'li yıllardan sonra ortaya çıkan çevresel sorunlar, tüm dünya ülkelerinin çevreyi de koruyacak bir kalkınma planı oluşturmasını zorunlu kılmıştır. Sürdürülebilir kalkınma bu şekilde ortaya çıkan bir kavramdır ve son yıllarda oldukça gündemde olan konulardandır [41]. Sürdürülebilir kalkınma ve kalkınma politikaları ile ilgili birçok kurum faaliyet göstermektedir. Bu kurumlar tarafından zirve, panel ve kongreler düzenlenmiş ve sonucunda raporlar oluşturulmuştur [30].

2.4.1 1987 Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı (5-16 Haziran 1972)

BM Konferansı, çevrenin korunmasının ve geliştirilmesinin tartışıldığı ilk konferans olması bakımından oldukça önemlidir. Konferans, 1972 yılında İsveçre'nin Stockholm kentinde gerçekleşmiştir. BM Konferansı olarak ifade edilmesi gereken bu konferans Stockholm Konferansı olarak da bilinmektedir [107]. Konferansa 113 ülke katılmıştır. Konferansta, 109 öneriden oluşan "İnsan Çevresi İçin Eylem Planı" ve 26 ilkeden oluşan Stockholm Bildirgesi kabul edilmiştir. Ekosistemin insan faaliyetlerini taşıyabilirliği ve doğal kaynakların kullanımında gelecek kuşakların da şimdiki kuşaklar kadar yararlanabilmesi Stockholm Bildirgesi'nde üzerinde durulan konulardır [20].

BM konferansı, tüm dünyayı ilgilendiren çevresel problemlerin tartışılması açısından oldukça önemli olmakla birlikte, sosyal ve ekonomik gelişmelerle birlikte çevrenin korunması ile ilgili ilkelerin benimsenmesi, birçok ülkenin çevre politikalarını değiştirmesini ya da iyileştirmesini sağlamıştır. Bu konferansta çevre sorunlarının gelişmekte olan ülkelerde az gelişmişlikten kaynaklandığı, gelişmiş ülkelerde ise teknolojik gelişmeler ve endüstrileşmeden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu sebeple gelişmekte olan ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişmelerinin yanında çevre korumayı da ihmal etmemeleri gerektiği vurgulanmıştır [42].

Stockholm Konferansı'nın uluslararası boyutta iki önemli katkısı olmuştur. Konferansta zengin fakir ayrımı yapılmaksızın katılan tüm ülkelerin, çevre sorunlarının boyutlarının geldiği noktanın bilincinde olması, bu durumun tüm insanlığı etkilediği ve sorumluluğu paylaşmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Diğer önemli katkı ise Stockholm Sonuç Bildirgesi'nde tüm insanların sağlık koşulları iyi bir çevrede yaşama hakkı olduğu ve çevre ile alınan kararlarda söz hakkı olduğu ifade edilmiştir [20]. Fakat BM Konferansı'ndan sonraki yıllarda ilkelerin pratikte uygulanmadığı görülmüştür. Çevre sorunları artmaya devam etmekle birlikte gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki ekonomik ve toplumsal fark oldukça artmıştır [29].

2.4.2 Brundtland Komisyonu Raporu (Ortak Geleceğimiz)

Sürdürülebilir kalkınma ifadesi resmi olarak ilk kez Ortak Geleceğimiz Raporu'nda kullanılmıştır [29]. Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun başkanı Gro Harlem Brundtland

olması sebebiyle, komisyon Brundtland Komisyonu, yayınlanan rapor da Brundtland Raporu olarak bilinmektedir [20]. Brundtland Raporu'nda [108] var olan ekonomik etkinliklerin aynı nitelikte ve aynı hızda devam etmesinin insanoğlunun geleceği açısından sürdürülemez olduğu belirtilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin gereklilikleri için aşağıdaki 7 madde önerilmiştir:

- ✓ Karar vermede etkin paydaş katılımını temin eden politik bir sistem.
- ✓ Kendi kendine yeten ve kendi kendini sürdürebilen teknik bilgiyi üretebilecek ekonomik bir sistem.
- ✓ Düzensiz (uyumsuz) kalkınmadan kaynaklanan gerilimlerin çözümlerine imkân sunan sosyal bir sistem.
- ✓ Kalkınma konusunda ekolojik unsurları koruma düşüncesine bağlı kalan bir üretim sistemi.
- ✓ Sürekli yeni çözüm yolu üreten teknolojik yapı.
- ✓ Sürdürülebilir ekonomi ve finans kalıplarını geliştiren uluslararası bir sistem.
- ✓ Kendini iyileştirebilen bir yönetim sistemi.

Rapor maddelerinde değinilen “ etkin paydaş katılımı”, “kendi kendine yetebilen ve karar verebilen yeni çözümler üreten sistem” önerileri sürdürülebilir kalkınma ile ilgili önemli ifadelerdir [30].

Brundtland Raporu, genel olarak yoksulluğun ortadan kaldırılması, kontrolsüz artan nüfusun kontrol altına alınması, doğal kaynakların kullanımında eşitliğin sağlanması, geliştirilen teknolojiler ile çevrenin de ihmal edilmemesi gibi konularla sürdürülebilir kalkınmayı ilişkilendirmiştir. Ekonomik büyümenin çevreyi göz ardı etmeyerek gerçekleştirebileceği, dünyadaki çevre sorunlarının çözümü için gelişmekte olan ülkelerin kalkınma stratejilerinin önemli olacağı ve bunların mümkün olabilmesi için yeniden yapılanmanın gerekliliğinden bahsedilmiştir [43].

Raporda ayrıca, ülkelerin ekonomik ve çevre şartlarının farklı olması sebebiyle sürdürülebilirliğin her ülke için farklı politikalarla uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Ülkelerin kendi şartlarına uygun olarak kalkınma politikalarını belirlerken, sürdürülebilir kalkınmanın küresel bir durum olduğunun bilincinde olmaları gerektiği belirtilmiştir [20].

2.4.3 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu (Rio Zirvesi 3-14 Haziran 1992)

Sürdürülebilir kalkınmanın geniş anlamıyla önemini kazandığı konferans Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı'dır [44]. 21. yy' da tüm insanların ortak hedefi olarak kabul edilen bu konferansın kullanılan diğer ismi Yeryüzü Zirvesi (Earth Summit)' dir. Bu ortak hedeflere ulaşmak amacıyla çevre ve kalkınma sorunları ile ilgili maddelerin yer aldığı bir eylem planı geliştirilmiştir. Gündem 21 adı verilen bu eylem planı BM üyeleri tarafından kabul edilmiştir. Bu eylem planı ekosistemdeki kötüleşme, giderek artan yoksulluk oranına dikkat çekerken sorunların azalması için küresel birlikteliğin önemini de belirtmektedir. Ülkelerin kendi Gündem 21'lerinin hazırlanmasından hükümetler sorumlu olsa da halkın bu sürece etkin katılmasının gerekliliği vurgulanmıştır [5].

Gündem 21 başlığıyla raporlaştırılan konferansın sonuçları dört kısımdan oluşmaktadır:

1.Kısım: Bu kısımda toplumsal ve ekonomik boyut üzerinde durulmuştur. Ulusların ortak çalışması, fakirlikle mücadele, tüketim davranışının iyileştirilmesi, nüfus, insan sağlığı, insan yerleşimleri, karar alma süreçlerinde sürdürülebilirlik konularına vurgu yapılmıştır.

2.Kısım: Bu kısımda kalkınmanın sağlanmasında doğal kaynakların korunması üzerine odaklanılmıştır. Atmosfer, toprak kaynakları, ormanların yok edilmesi, kuraklık, biyoçeşitlilik, okyanusların korunması, tatlı sular, tarım ve kırsal alanların sürdürülebilirliği, katı atık, radyoaktif atık yönetimi gibi konularda kaynağın korunması ve yönetimi üzerinde durulmuştur.

3. Kısım: Sürdürülebilir kalkınmada kadınların, çocuklar ve gençlerin, yerel toplulukların, sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, sendikaların, endüstri ve ticaret çevrelerinin, bilim teknoloji uzmanlarının rolünün güçlendirilmesine vurgu yapılmıştır.

4. Kısım: Uygulama yöntemleri üzerine odaklanılmıştır. Çiftçilerin rolünün güçlendirilmesi, sürdürülebilir gelişmenin finansmanı, teknoloji transferi, sürdürülebilir gelişme için bilim, eğitim ve toplum bilinci, sürdürülebilir gelişme için kapasite yaratılması, sürdürülebilir gelişmeyi organize etmek, uluslararası hukuk, bilgi akışı konuları üzerinde durulmuştur [5] [30].

2.4.4 Rio+5 Zirvesi

Rio Konferansından 5 sene geçmesinin ardından 1997’ de Rio+5 Zirvesi toplanmıştır. Dünya Zirvesi 2 olarak da bilinen konferansın amacı, aradan geçen beş yıllık süreçte sürdürülebilir kalkınma ile ilgili gelişmeleri değerlendirmek, Rio Konferansı’nda alınan kararların ne ölçüde uygulandığı ve ne kadar etkili olduğunu saptamaktır. Rio Konferansı’nda belirlenen amaçların gerçekleşip gerçekleşmediği ve başarısızlığın nedenleri ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacını taşıyan Rio+5 de, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik sıkıntıların ve çevre sorunlarının devam ettiği, gelişmiş ülkelerdeki iyileşmenin göreceli olduğu ve ülkeler arasındaki farkın arttığı belirtilmiştir. Dünya Zirvesi 2’de, beklenen gelişmelerin gerçekleşmediği, Rio Konferansı’nın bekleneni veremediği sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için somut adımlar atılması gerektiği vurgulanmıştır [45]. Tüm ülkelerin kendi raporlarını oluşturması gerektiği ve stratejik planlarını hazırlaması gerektiği de toplantının bir diğer önemli sonucudur [29].

2.4.5 Binyıl (Milenyum) Kalkınma Zirvesi

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan’ın önerisi ile Rio + 5 Zirvesi’nden üç yıl sonra Binyıl (Milenyum) Kalkınma Zirvesi düzenlenmiştir. Milenyum Kalkınma Hedefleri olarak da bilinen zirve 189 ülkenin katılımı ile New York’ta toplanmıştır. Binyıl Zirvesi bu zamana kadar toplanan en büyük zirve özelliğini taşımakla beraber 2015 yılına kadar ulaşılması planlanan 8 adet Binyıl Kalkınma Hedefi (BKH) belirlenmiştir. Zirvede açlık, yoksulluk, cinsiyet eşitsizliği, çevre problemleri gibi konulara vurgu yapılmış, hükümetler arası iş birliği ile sorunun çözümü sağlanmaya çalışılmıştır. Binyıl Kalkınma Hedefleri, sürdürülebilir kalkınmanın boyutları açısından önemli bir adımdır [9]. Ayrıca hızlı nüfus artışı ve giderek artan yoksulluğu önlemenin tek yolunun sürdürülebilir gelişme olduğu belirtilmiştir [46].

Binyıl Kalkınma Hedefleri:

- Dünya genelinde açlığın ve yoksulluğun en alt seviyelere indirilmesi,
- Tüm bireylerin temel eğitimden faydalanmasını sağlamak,
- Cinsiyet eşitliğini sağlayarak kadınların toplumdaki statüsünü güçlendirmek,

- Çocuk ölüm oranının minimum seviyeye düşürülmesi,
- Anne sağlığı ile ilgili iyileştirici politikalar,
- HIV/AIDS, sıtma başta olmak üzere salgın hastalıklara karşı önlem almak,
- Çevre sürdürülebilirliğini elde etmek,
- Kalkınmanın sağlanması için hükümetler arası ortaklıkların, küresel iş birliğinin sağlanması [47].

2000 -2015 yılları arasını kapsayan Binyıl Kalkınma Hedefleri' nin ne ölçüde etkili olduğunu belirlemek amacıyla 2015 yılında Binyıl Kalkınma Raporu yayınlanmıştır. Bu rapora göre;

- Yoksul insan sayısı 1,9 milyardan, 836 milyona düştü.
- Temel eğitim alamayan kişi sayısı 100 milyondan 57 milyona düştü.
- Gelişmekte olan ülkelerdeki sağlıklı beslenen insan sayısı yarıya düştü.
- Çocuk ölümlerinin sayısı yarıya indi.
- Anne ölüm oranı yaklaşık %45 oranında azaldı.
- 6,2 milyon sıtma hastası ölümden kurtarıldı.
- Yaklaşık 2,6 milyar insana içme suyu ulaştırıldı.
- Günlük kazancı 4 dolardan fazla olan insan sayısı 3 katına çıktı.

15 yıllık süreçte elde edilen sonuçlara bakıldığında gelişme görülsede istenen düzeyde değildir. 2015 yılında yayınlanan İnsani Gelişmişlik İndeksinden elde edilen veriler ile; 2015 ten itibaren dünya genelinde 795 milyon insanın açlık yaşadığı, 600 milyondan fazla insanın temiz su bulamadığı, 2,4 milyar insanın sağlığı tehlikeye atacak çevrelerde yaşamını sürdürdüğü, 883 milyon insanın okuryazar olmadığı ve 830 milyondan fazla insanın günlük kazancının 4 doların altında olduğu belirtilmiştir. Bu yetersizlik sonucunda Birleşmiş Milletler tarafından 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Gündemi yayınlanmıştır [48].

2.4.6 Birleşmiş Milletler Johannesburg Zirvesi (26 Ağustos- 4 Eylül 2002)

1992 Rio Konferansı' ndan sonraki on yıllık süreci değerlendirmek için 2002 yılında toplanan Johannesburg Zirvesi, sürdürülebilir kalkınma açısından önemli gelişmelerden biridir. Zirvenin en önemli özelliği, zirveye toplumun her kesiminin dahil edilmesine

verilen önceliktir. Toplumun daha önceki zirvelerde soyutlanması ve hükümetlerin katılımıyla gerçekleşen zirvelerin beklenen ve istenen sonucu verememesi sebebiyle Johannesburg Zirvesi'nde toplumun her kesiminden katılımcıyı dahil etmek hedeflenmiştir. Bu hedefle, hedef belirleme, çözüm yolları üretme, karar alma süreçlerinde toplumun her kesiminin rol alması ve kendi üzerine düşeni sahiplenmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple zirve, sayıları 65 bine ulaşan devlet ve hükümet temsilcileri ile birlikte farklı sektörlerin katılımıyla toplanmıştır. Johannesburg Zirvesi'nde katılımcılar, Rio Konferansı sonrasındaki on yılda gerçekleştirdikleri faaliyetleri ve gelecek için önerilerini ulusal bir rapor halinde sunmuştur [49].

Sonuçta, 10 başlık altında birtakım hedefler belirlenmiştir. Belirlenen hedefler özetle şu şekildedir:

- Yoksulluğun azaltılması,
- Üretim ve tüketimin sürdürülemez kalıbını değiştirmek,
- Ekonomik ve toplumsal kalkınmanın doğal kaynaklarını korumak,
- Küreselleşen dünyada sürdürülebilir kalkınma tesisi,
- Sürdürülebilir sağlık,
- Küçük ülkelerin kalkınması,
- Afrika için sürdürülebilir kalkınma,
- Diğer yerel birliklerde sürdürülebilir kalkınma,
- Sürdürülebilir kalkınmanın kuramsal çerçevesi [30].

Sürdürülebilir kalkınma terimi, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, ilk kez bir zirvenin adı olmuştur. Kavramın, herkes tarafından benimsendiği anlaşılmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın üç bileşeni olarak, ekonomik, sosyal ve çevre boyutu belirlenmiştir [50]. Zirve sonucunda, 'The Future We Want' yani İstedığımız Gelecek isimli 53 sayfa 283 maddeden oluşan bir bildirge yayınlanmıştır. Bu bildirgedeki maddeler ortak vizyonomuz, politik kararlılık, ekonominin yeşil ile ilişkisi, sürdürülebilir kalkınmanın kuramsal ve uygulama çerçevesi, uygulama yöntemleri isimli temalarda hazırlanmıştır [51].

2.4.7 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (25-27 Eylül 2015)

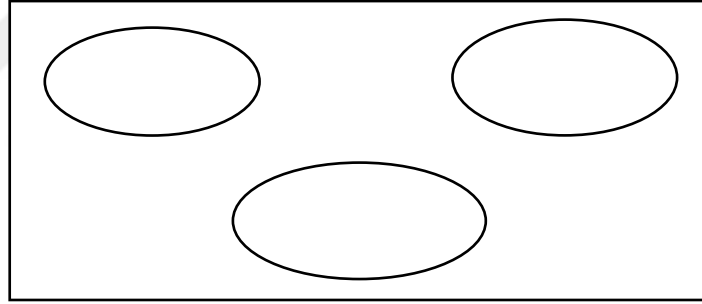
2015 yılı Eylül ayında New York'ta düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, sürdürülebilir kalkınma için yapılan bir diğer önemli etkinliktir. Zirve Birleşmiş Milletlere üye olan 193 ülke ile gerçekleştirilmiştir. Zirvede sürdürülebilir kalkınmanın amaçları ortaya konmuş, 2015 yılı sonrası için Değişen Dünyamız: Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Gündemi kabul edilmiştir. Ortaya konan amaçlar 17 başlık altında toplanmıştır [52] [53]. Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Gündemi aşağıda sıralanmıştır.

- Tüm dünyada yoksulluğun her çeşidini ortadan kaldırmak,
- Açlığı sona erdirmek, insanların gıdaya ulaşabilmelerini sağlamak, sürdürülebilir tarımı desteklemek,
- Tüm insanların her yaşta sağlıklı olmasını sağlamak,
- Tüm insanlara eşit eğitim fırsatı sunmak,
- Cinsiyet eşitliğini sağlamak, kadın ve kız çocuklarının toplumdaki yerlerini güçlendirmek
- Tüm insanların temiz suya erişiminin sağlanması,
- Tüm insanların sürdürülebilir enerjiye ulaşmalarının garanti altına alınması,
- Tüm üreticilere iş alanı açılması, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebilir olması,
- Sürdürülebilir ve kapsayıcı sanayileşme ve yeni buluşları desteklemek,
- Tüm ülkelerin birbirleri arasındaki eşitsizliği ve kendi içlerindeki eşitsizliği ortadan kaldırmak,
- İnsanların yaşadığı yerleşim yerlerini temiz, güvenli ve sürdürülebilir hale getirmek,
- Üretim ve tüketim modellerini sürdürülebilir şekilde oluşturmak,
- İklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için acil uygulamalar geliştirmek,
- Okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak, sürdürülebilir hale getirmek,

- Karasal ekosistemleri korumak, ormanları sürdürülebilir hale getirmek, çölleşme, biyoçeşitlilik kaybı ve toprakların verimlilik kaybı ile mücadele etmek,
- Tüm insanların adalete ulaşabilmelerini sağlamak ve toplumsal barışı güçlendirmek,
- Küresel ortaklığı uygulama araçları ile güçlendirmek [54].

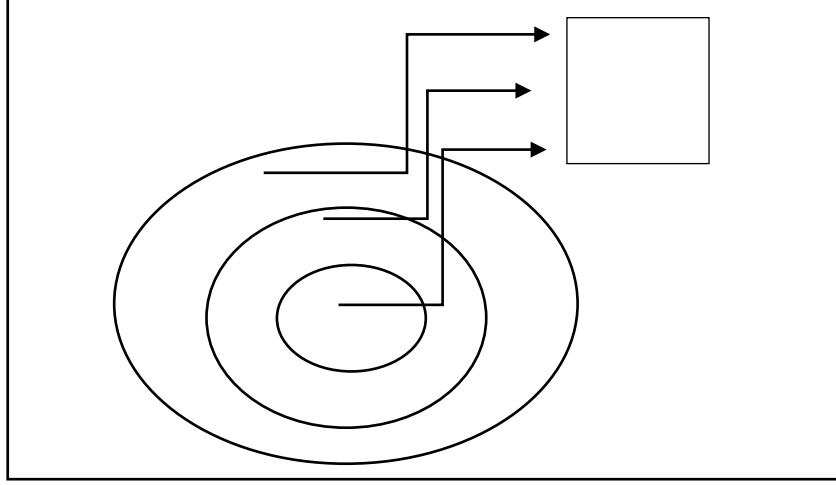
2.5 Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları

Sürdürülebilir kalkınma ekonomi, çevre ve toplum olarak veya ekonomik, çevresel, toplumsal(sosyal) olarak üç boyutta belirtilmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın bu şekilde üçlü kategorileştirilmesi sayesinde kavram daha iyi anlaşılmaktadır, fakat hangi boyutun etkisinin fazla olduğu tartışılan konulardandır. Brundtland Komisyonunun 1987 yılında Ortak Geleceğimiz adlı raporunda, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili tanımı yayınlamadan önce sürdürülebilir kalkınmanın toplum, çevre, sosyal boyutlarının birbirinden bağımsız işlediği düşünülmekteydi [22] (Şekil 2.1).

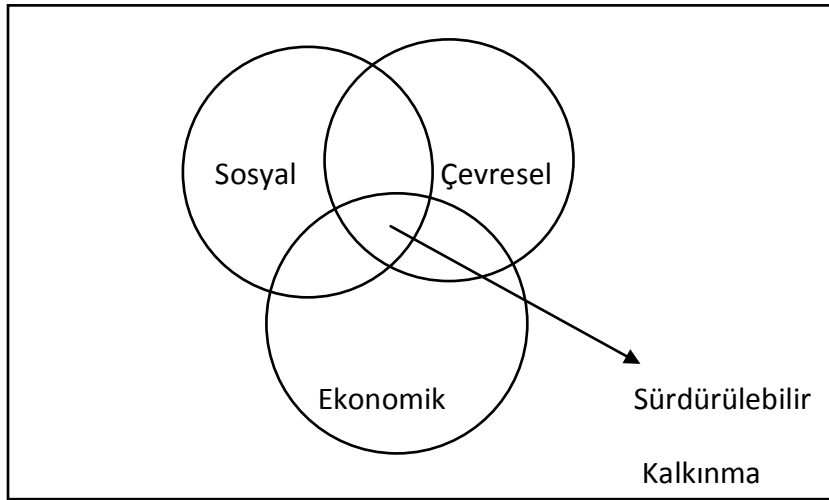
Şekil 2.1 Sürdürülebilir kalkınmanın birbirinden bağımsız düşünülen boyutları [22]

Brundtland Komisyonu Raporunda sürdürülebilir kalkınma tanımının ‘Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını kısıtlamadan bugünün ihtiyaçlarının karşılanabilmesi’ şeklinde yapılması sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunun birbirinden bağımsız düşünülmemesi gerektiğini belirten iki farklı yaklaşım ortaya çıkarmıştır [41]. Birinci yaklaşımda, ekonomi boyutu toplum boyutunun içinde, toplum boyutu ise çevre boyutunun içindedir. Russian Doll olarak bilinen bu modelde ekonomi merkezdedir fakat ekonominin merkezde olması onun en önemli faktör olduğunu göstermemektedir. Ekonominin toplum ve çevre faktörleri tarafından kapsandığı bu modelde ekonomi ve toplum çevreye bağımlı iken çevre bu iki faktörden bağımsız varlığını devam ettirebilir [55], [56] (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 Çevrenin ekonomi ve toplumu içine aldığı sürdürülebilir kalkınma modeli [22]

Sürdürülebilir kalkınmanın boyutları arasındaki ilişkiyi açıklayan bir diğer model de 3 sütun modelidir. Bu yaklaşımda her üç boyut da eşit öneme sahiptir. Günümüzde de en çok kabul gören bu yaklaşımda çevresel, ekonomik ve sosyal faktörlerin aynı anda çalıştığı düşünülür. Üç boyutun kesişim noktasında sürdürülebilir kalkınma olduğu kabul edilir. Çevre, ekonomi ve sosyal boyutların önemi eşittir ve denge halindedir. Modelde sürdürülebilir kalkınmanın boyutları ayrı ayrı belirtilse de kesiştikleri nokta sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştiği ve birlikte çalıştığı noktadır [9], [22], [29] (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 Üç sütun modeli [22]

2.6 Sürdürülebilir Kalkınma Boyutları

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ile ilgili tanımlar ve sürdürülebilir kalkınmanın yaklaşımları incelendiğinde; sürdürülebilir kalkınmanın birbiri ile ilişkili üç boyuttan oluştuğu görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için toplumsal sürdürülebilirlik, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarının tek başına kalkınması yeterli değildir. Bu üç boyutun birlikte ve eş zamanlı kalkınması ile sürdürülebilir kalkınma gerçekleşmiş olacaktır.

2.6.1 Çevresel Sürdürülebilirlik

Çevre, canlı ve cansız varlıkların içinde yer aldığı ve etkileşim halinde bulundukları ortamdır. Bitkiler, hayvanlar, mikroskobik canlılar ve insanlar çevreyi oluşturan canlı varlıklardır. Hava, su, toprak, iklim gibi canlı varlıkları etkileyen ve canlı varlıklardan etkilenen ögeler de çevreyi oluşturan cansız varlıklardır. Çevre, canlı ve cansız varlıkların sürekli birbirleri ile ilişki halinde olduğu bir yapı olduğundan sabit değildir, sürekli değişim içindedir [9], [29].

İnsanoğlunun yeryüzünde varoluşundan bu yana çevresiyle ilişkisi devam etmiştir. Bu ilişki ilk zamanlarda insanın beslenme, barınma ve avlanma gibi hayati ihtiyaçlarını karşılama şeklindeyken tarıma geçişle daha farklı bir boyuta gelmiştir. Tarıma geçişle insanlar bulundukları yerlere yerleşmeye başlamış, nüfus artışı oldukça besin ihtiyacını gidermek için yeni tarım alanları oluşturmaya başlamıştır. Ormanlık alanların tarımsal faaliyetler için kullanılmaya başlanması ile insanoğlunun doğaya olumsuz etkisi başlamıştır. Öyle ki bulundukları ekosistem artık eski haline dönemez hale gelmiştir. Endüstri devrimine kadar insanın doğaya etkisi tarımsal üretimi artırma çabaları ile sınırlı iken, endüstri devriminden sonra sanayinin enerji ihtiyacını karşılama faaliyetleri de eklemiştir. Böylece kömür, petrol kullanımı artmış, buna bağlı olarak hava, su, toprak kirliliği, kentleşme, nüfus artışı çoğalmış, biyoçeşitlilik azalmıştır. İnsanın doğaya etkisi oldukça artmış, insan sağlığını ve diğer canlıların hayatını tehdit eder duruma gelmiştir [27], [58], [59], [60].

Oluşan tüm bu olumsuzluklar sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma düşüncesinin gerçekleşmesi için toplumun, çevrenin ve ekonominin birlikte kalkınması

gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutundan biri olan çevresel sürdürülebilirliğin de sağlanması için yapılması gereken bazı uygulamalar aşağıda verilmiştir;

- Kaynakların korunması,
- Hava, su, toprak kirliliğinin önlenmesi,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması,
- Geri dönüşüm faaliyetlerinin artması,
- Kontrolsüz avlanmanın önlenmesi,
- Biyoçeşitliliğin korunması,
- Yeşil alanların artırılması,
- Kentleşme sebebiyle ormanlık alanların azaltılmasının önüne geçilmesi,
- Çevresel faaliyetlere önem veren kurum ve kuruluşların artırılması,
- Bireylerin bu konuda eğitilmesine verilen önemin artırılması.

Sürdürülebilir kalkınmanın çevre boyutunda kaynakların devamlılığının sağlanması düşüncesi vardır. Kaynakları kullanma hızı, kaynakların kendini yenileme hızını geçmemesi, doğadaki kirlilik oranının doğanın kendini temizleyebilme kapasitesini aşmaması gerekir. Yani doğanın esnekliğini kaybetmemesi, oluşan değişiklikleri sindirebilmesi gerekir [61]. Ancak bu sayede çevresel sürdürülebilirlik sağlanacak, doğa dengede kalacaktır. Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için toplumsal eşitlik, adalet, demokrasi, çevresel değer kavramlarının birlikte var olması gerekmektedir. Ekonomik rahatlık, sosyal eşitlik ve çevrenin korunması birbiri ile var olan ortak amaçlara ihtiyaç duymaktadır. Devam eden hızlı nüfus artışı ve ekonomik kalkınma için doğanın göz ardı edilmesi sebebiyle çevresel sorunlar artmaya devam edecektir. Bu durumun önlenmesi etkili çevre politikaları, küresel boyutta iş birliği ve çevre sorunlarının çözümünde aktif rol alan sorumluluk duygusu yüksek bireylerin varlığı ile mümkün olacaktır [33].

2.6.2 Toplumsal Sürdürülebilirlik

Toplum, aynı fiziksel çevrede yaşayan insanların, ortak değerleri ve amaçları etrafında karşılıklı ilişki içerisinde olması durumunu ifade etmektedir. Tarihi, kültürü, uygarlıkları içinde barındırması, toplumun önemli bir oluşum olmasına sebep olmuştur. Toplum

uzun zamandan beri var olduğundan, toplumun tarihini ve kültürünü oluşturmada insanlar etkin rol almışlardır [9], [62].

Dünyada sosyal konuların tartışılması, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunun varlığının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sosyal konular, ekonomik ve çevresel kalkınma gerçekleştiren ülkelerin ulaştığı sonuçların farklı olmasındaki sebeptir. Cinsiyet eşitsizliği, demokrasi, bireylerin dışlanması gibi konular, toplumları oluşturan önemli unsurlarken çevresel ve ekonomik büyümeyi de etkilemektedir. Toplum ve doğa arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu sebeple sosyal sürdürülebilirlik çevresel sürdürülebilirliğe bağlıdır. İnsan eliyle çevreye verilen zarar arttığı sürece, doğal kaynaklar azalacak, besin kıtlığı artacak ve toplumlar arasında çatışmalar çıkacaktır. Toplum huzuru bu durumdan olumsuz etkilenecektir [27].

Toplumsal sürdürülebilirlik, toplumu oluşturan tüm bireylerin güvenliğinin sağlanması, sağlık hizmetlerinden ve eğitim faaliyetlerinden eşit yararlanabilmesidir. Kurum ve kuruluşların, sistemlerin ve farklı oluşumların, bugünkü ve gelecek nesiller için yaşanılabilir bir toplum oluşturmaları gerekmektedir [12], [63]. Toplumsal sürdürülebilirlik, bireyler için sağlanan sağlık, eğitim, barınma, ulaşım gibi hizmetlerin sosyal dengeyi bozmayacak şekilde devamının sağlanması olarak da ifade edilebilir. Toplumun gelişmesi ve kalkınması sağlanırken hukuk, gelenekler, iletişim, din gibi ekonomi ile ilişkisi olmayan değerlerle sosyal kuralların dengesi önemlidir [22]. Ayrıca toplumun refah düzeyi arttıkça, bireylerin potansiyelini ortaya çıkarma olasılığı artacaktır. Bireyler yaşamlarını garanti altına aldıklarını düşündükçe, üretme faaliyetlerine önem verecek, topluma faydaları dokunacaktır. Böylece toplumsal sürdürülebilirlik sağlanacaktır [64], [65].

2.6.3 Ekonomik Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir kalkınma kavramını oluşturan çevre, ekonomi ve toplum birbirine bağlıdır. Bu kavramın varlığından önce çevre, ekonomi ve toplum birbirinden bağımsız düşünülmekteydi. Ekonomik gelişmelerin, ilerlemelerin çevreyi ve toplumu kendisi için kullanarak ilerlemesi sonucunda doğanın dengesi bozulmuş, doğal kaynakların azaldığı fark edilmiştir. Bu sebeple ekonomik faaliyetler yapılırken çevre ve toplum yararını da düşünmenin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Endüstri devrimi ile birlikte başlayan ekonomik gelişmeler ve ekonomik büyüme uygulamaları artarak devam etmiştir. Asıl amaç gelir düzeyinin ve sanayileşme oranının artması olduğundan insan hayatı, toplum huzuru ve çevrenin varlığı hiçe sayılmıştır. Dolayısıyla sağlık sorunları ve çevre problemleri artmıştır. Kaynakların gelecek nesillere de ait olduğu, onların da en az şu an yaşayan nesiller kadar kaynaklardan yararlanabilmesi gerektiğinin kavranması sonucu ülkeler uluslararası toplantılarda ekonomik büyüme ile ilgili kararlar almıştır.

Ekonomik sürdürülebilirlik ifadesi, ekonomik kalkınma ile çevre arasında bir denge kurulması gerektiğini belirtir. Yani ekonomik büyüme adına yapılan tüm faaliyetlerde çevre yararı gözetilmelidir. Doğal kaynakların dengeli kullanılması, yenilenebilen kaynakların kullanımının artırılması ve yenilenemeyen kaynakların kullanımının azaltılması şeklindeki tüm süreçler, ekonomik sürdürülebilirlik kapsamına girer. Bunlara dikkat edilmezse, doğa ekonomi için gerekli hammaddeyi çıkaramayacak ve sürdürülebilirlik söz konusu olmayacaktır [12], [22].

Toplumu oluşturan bireylere de ekonomik sürdürülebilirliğin gerçekleşebilmesi için görevler düşmektedir. Sınırları belli olmayan teknolojinin sunduğu tüm ürünleri sorgusuzca kullanmak, sürekli tüketen bir topluma dönüşmeye yol açacaktır. Bunun sonucunda artan tüketim ihtiyacını karşılamak için ekonomik faaliyetler daha da artacaktır. Bu faaliyetlerin gerçekleşmesi için hammadde ve enerji doğadan karşılandığından, doğal kaynaklar tükenecek, açığa çıkan olumsuzluklar tüm canlıların yaşamını tehlikeye atacaktır [1], [66].

2.7 Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim

Toplum, belirli bir çevrede yaşayan, ortak bir amaca hizmet eden, belirli kurallara bağlı olarak iş birliği içinde olan insanlardan oluşur. Her toplum gelişebilmek, ilerleyebilmek için eğitim ve eğitim kurumlarına ihtiyaç duyar. Eğitim de toplumun oluşturduğu kurallar bütünüdür. Dolayısıyla toplum ve eğitim birbiri ile yakından ilişkili kavramlardır [62].

Toplumu oluşturan bireylerin davranışlarında istenilen değişikliklerin gerçekleştirilmesi eğitimle mümkündür. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için de bireylerin

eğitilmesi şarttır. Sürdürülebilir kalkınmanın bilincinde olan bireyler çevresine karşı sorumluluğu yüksek bireylerdir ve yaşamını, kendisinden sonraki nesillerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak şekillendirir. Buradan hareketle sürdürülebilir kalkınma fikri sürdürülebilir kalkınma eğitiminin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Sürdürülebilir kalkınma eğitimi sonucunda bireylerin kazanması beklenen beceriler vardır [62], [67].

- Bireyler, sürdürülebilir kalkınmayı tüm insanlığın ortak değeri olarak görüp diğer insanlarla anlaşmaya başladığında uzlaşma becerilerini kazanmış olacaklar.
- Çevre ve kültür arasındaki ilişkiyi fark edip yaşamsal faaliyetlerini buna göre düzenlediklerinde planlama becerilerini kazanmış olacaklar.
- İçinde bulunduğu nesil ve kendisinden sonraki nesiller için diğer bireylerle iş birliği yaptığında dayanışma becerilerini kazanmış olacaklar.
- Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için istekli olduğunda ve yaşamsal faaliyetlerinin tümünde gelecek nesilleri de düşündüğünde motivasyon becerilerini kazanmış olacaklar.
- Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunu birbiri ile ilişki içinde düşünüp çevresel, toplumsal ve ekonomik sorunlarda durumu anladığında ve çözüm önerileri getirdiğinde eleştirel düşünme becerilerini kazanmış olacaklar [67].

Türkiye’ de sürdürülebilir kalkınmaya yönelik eğitim konusunda yapılan çalışmalar Millî Eğitim Bakanlığı, Çevre Orman Bakanlığı ve sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu eğitim öğretim çalışmaları bireylerin, toplum ve çevre arasındaki ilişkiyi fark etmelerini sağlamak ve sosyal, ekonomik, çevresel sürdürülebilirlik bilincini geliştirmek amacıyla yapılmaktadır. Bir sivil toplum kuruluşu olan Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) farklı projeleri ile okul öncesi eğitim kurumları ve ilköğretim okullarında sürdürülebilir kalkınma eğitimi vermeyi amaçlar. Eko-Okullar, Okullarda Orman, Çevrenin Genç Sözcüleri gibi projelere dahil olan öğrenciler sürdürülebilir kalkınma ile ilgili bilgiler edinirlerken, çevrelerini de bu konuda bilinçlendirirler [68], [69]. Ayrıca TÜBİTAK Bilim ve Toplum Projeleri Destekleme Programı uygulamaları da sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve çevre eğitimi ile ilgili çalışmalardandır [70].

Sürdürülebilir kalkınma eğitiminde bireyler çevresel, toplumsal ve sosyal sürdürülebilirliğin küresel bir hedef olduğunun bilincinde olurlar ve gerekli olan bilgi, beceri ve bakış açısını kazanmış olurlar. Ayrıca eğitimle bireyler, doğanın kaynaklarının sonu yokmuşçasına kullanmaması gerektiğinin farkında, yapacağı üretim faaliyetlerinde çevreyi de düşünmesi gerektiğinin bilincinde olurlar. Sürdürülebilir kalkınmanın hedeflerine uygun hareket eden, söz konusu kavramla ilgili olumlu davranışlar sergileyen ve sürdürülebilir kalkınmanın amaçlarını yaşam biçimi haline getiren bireylerin varlığı, etkili sürdürülebilir kalkınma eğitimi ile mümkündür [9], [15], [18].

2.8 Sürdürülebilir Kalkınma ve Fen Eğitimi

Gezegemimizin içinde bulunduğu durum canlıların yaşamını tehdit eder boyutlara gelmiştir. Hızlı nüfus artışı, kentleşme, küresel ısınma, iklim değişiklikleri, biyoçeşitliliğin azalması, yoksulluk, besin azlığı ve daha birçok durum dünyayı yaşanılmaz hale getirecektir. Sürdürülebilirlik kavramı tek başına mevcut durumu iyileştirebilecek güçte değildir. Fakat insanoğlunun yaşam kalitesini artırırken, doğal kaynakların sınırlarını aşmaması için bu kavramın uygarlıklar tarafından kavranması gerekmektedir. Gereksinimden fazla ürünleri kullanarak, çöpe atarak, atmosferi kirletecek kimyasalları kullanarak, denizleri ve okyanusları çöp yığını haline getirerek gerçekleştirilen ekonomik gelişmelerle, sürdürülebilirliğin sağlanması mümkün değildir. İklimlerin değişmesi, su azlığı, gıda sıkıntısı gibi küresel sorunlar ülkelerin hem ekonomik hem de sosyal anlamda büyümesini engelleyecektir [5].

İnsanoğlu yaşamı boyunca etkilediği doğayı bu durumdan kurtarmak için bazı önlemler almalı ve yeni yetişen nesilleri eğitmelidir. Bu sebeple, sürdürülebilir kalkınma eğitiminin gerekliliği her geçen gün daha iyi kavranmaktadır. Yapılacak eğitim öğretim çalışmaları ile bireylere gerekli tutum, anlayış ve davranışlar kazandırılmalıdır.

Çevresel ve toplumsal konulara duyarlılık erken yaşlarda gerçekleşmektedir. Bu nedenle ilköğretim eğitim programlarında sürdürülebilir kalkınma ile ilgili kazanımlar arttırılmalıdır. Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ve Fen Bilimleri derslerinin programları incelendiğinde ilgili kavramla ilgili kazanımlar görülmektedir. Fakat Fen Bilimleri dersi programının kazanımlarının diğerlerine göre daha üst seviyede olduğu anlaşılmaktadır [71].

Diğer alanlardan farklı olarak fen bilimleri dersinde öğrenciler, kavramları ezberlemek yerine bilgiye ulaşabilmek için gerekli becerileri edinirler. Yaşadıkları veya var olan bir probleme, bilimsel basamaklarla çözüm üretirler. Yaşadığı, çevreyi, doğada gerçekleşen olayları, teknolojik gelişmeleri araştırır, edindiği bilgiyi etkin kullanırlar. Bu nedenle fen bilimleri eğitimi oldukça önemlidir [72].

Sürdürülebilir kalkınmanın eğitim programına dahil edilmesine en belirgin örnek, 2013 yılında hazırlanan İlköğretim Fen Bilimleri Dersi öğretim programıdır. Program dört öğrenme alanından oluşmaktadır [73]. Bu alanlar Bilgi, Beceri, Duyuş ve Fen Teknoloji Toplum Çevre alanlarıdır. Önceki programda kapsamı dar olan Fen Teknoloji Toplum Çevre öğrenme alanı, bu programda genişletilmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Bilinci de bu öğrenme alanı altında yer almıştır [75].

2018-2019 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlayan programda ise sürdürülebilir kalkınma ile ilişkili kazanımlar oldukça fazladır [70], [74].

- 3. Sınıf öğretim programı kazanımlarında, doğal ve yapay çevre arasındaki farklara ve doğal çevreyi korumak için çözüm önerileri üretmeye önem verilmiştir.
- 4. Sınıf öğretim programı kazanımlarında, ışık ve ses kirliliğine odaklanılmış, bu kirliliklerin insan sağlığına olumsuz etkisi ve çevreye olan zararlarına dikkat çekilmiştir. Ayrıca kaynakların tasarruflu kullanılması ve geri dönüşümün öneminden bahsedilmiştir.
- 5. Sınıf öğretim programı kazanımlarında, biyoçeşitliliğin önemi, biyoçeşitliliği tehdit eden faktörler, insan ve çevre etkileşimi ve gelecekte oluşabilecek çevre sorunları konularına dikkat çekilmiştir.
- 7. Sınıf öğretim programı kazanımlarında, evsel atıklar, geri dönüşüm ve atık kontrolü konularına önem verilmiştir.
- 8. Sınıf öğretim programı kazanımlarında, diğer sınıf düzeylerinden farklı olarak küresel iklim değişikliklerinin neden ve sonuçlarına değinilmiş, kaynakların tasarruflu kullanımı, geri dönüşümün ülke ekonomisine katkısına değinilmiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen bu araştırma nicel bir çalışma olup betimsel çalışma olarak değerlendirilmektedir.

Betimsel araştırmalar, var olan durumu betimlemeyi amaçlar. Bu araştırmalarda olay veya durumlar ayrıntılı olarak ele alınır. Betimsel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan araştırma yöntemlerinin başında tarama yöntemi gelmektedir.

Tarama araştırmalarının önemli özellikleri şunlardır:

- Tarama araştırmalarının amacı durumlarla ilgili nicel veri toplamaktır.
- Araştırmaya katılanlardan veriler anket ve görüşmeler ile toplanır.
- Tarama araştırmaları örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilir.

Tarama araştırmaları ile araştırma yapılan konu ile ilgili detaylı bilgilere sahip olunur. Bu sayede çalışma konusu daha iyi yorumlanır [76].

3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma zaman, mekân, ulaşılabilirlik ve çalışma alanına bağlı olarak İstanbul ili Esenyurt ilçesinde yürütölmüştür. Esenyurt, Türkiye'nin kuzeybatısında Marmara Bölgesinde yer alan İstanbul ilinin yaklaşık 891.000 nüfuslu ilçesidir ve İstanbul'un Avrupa yakasındadır.

İstanbul ili Esenyurt ilçesinde bulunan ortaokulların MEB tarafından hizmet alanlarına göre ayrılmış durumları incelenmiştir. MEB bu ayrımı yaparken kurumun faaliyet gösterdiği bölgenin nüfusu, coğrafi konumu, sosyoekonomik açıdan gelişmişlik düzeyi, sağlık ve ulaşım şartlarını dikkate almıştır. Okullar, hizmet alanlarına göre altıya ayrılmıştır. 1., 2. ve 3. hizmet alanları olan okullar, zorunlu hizmet bölgesi olmamakla birlikte Esenyurt ilçesinde bulunmamaktadır. 4., 5. ve 6. hizmet alanı okullar ise zorunlu hizmet bölgesi kapsamına giren okullardır [110].

4. hizmet alanı olan okullar sosyoekonomik düzeyi yüksek, 5. hizmet alanı olan okullar sosyoekonomik düzeyi orta ve 6. hizmet alanı olan okullar sosyoekonomik düzeyi düşük olarak belirlenmiştir. Üç grubun da dahil olduğu Esenyurt ilçesindeki tüm okullar listelenmiş ve araştırmacı tarafından basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilerek her gruptan iki okul olmak üzere toplam altı devlet ortaokulunda 3210 öğrenciden veri toplanmıştır. Çalışmada, uygulama yapılan okulların adları etik açıdan verilmemiştir.

Veri toplamaya başlamadan önce okullarda uygulama yapabilmek amacıyla anket formunun bir örneği il milli eğitim müdürlüğüne gönderilmiş ve gerekli izinler alınmıştır (Ek-A)

Okullar ile ilgili bilgiler Çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1 Araştırmaya katılan okulların özellikleri

Okul No	Okul Hizmet Alanı	Sosyoekonomik Düzey	Bulunduğu İlçe	Araştırmaya Katılan Öğrenci Sayısı
1	6. Hizmet Alanı	Düşük	Esenyurt	672
2	6. Hizmet Alanı	Düşük	Esenyurt	621
3	5.Hizmet Alanı	Orta	Esenyurt	654
4	5.Hizmet Alanı	Orta	Esenyurt	226
5	4.Hizmet Alanı	Yüksek	Esenyurt	645
6	4.Hizmet Alanı	Yüksek	Esenyurt	392

Çizelge 3.2’ de öğrencilerin okul hizmet alanına göre dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin %32,3’ü 6. hizmet alanı (Sosyoekonomik düzeyi düşük), %27,4’ü 5. hizmet alanı (Sosyoekonomik düzeyi orta), %40,3’ü ise 4. hizmet alanı (Sosyoekonomik düzeyi yüksek) bir okulda öğrenim görmektedir.

Çizelge 3.2 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okul hizmet alanına göre frekans dağılımları

Okul Düzeyi	N	%
4. Hizmet Alanı	1037	32,3
5.Hizmet Alanı	880	27,4
6. Hizmet Alanı	1293	40,3
Toplam	3210	100,0

Çizelge 3.3’te öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin %45,6’sı erkek öğrenci, %54,4’ü ise kız öğrencidir.

Çizelge 3.3 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre frekans dağılımları

Cinsiyet	N	%
----------	---	---

Erkek	1465	45,6
Kız	1745	54,4
Toplam	3210	100,0

Çizelge 3.4'te öğrencilerin sınıf değişkenine göre dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin %60,3'ü 7. sınıf öğrencisi, %39,7'si ise 8. sınıf öğrencisidir.

Çizelge 3.4 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf değişkenine göre frekans dağılımları

Sınıf	N	%
7.sınıf	1936	60,3
8.sınıf	1274	39,7
Toplam	3210	100,0

Çizelge 3.5'te öğrencilerin "Babanızın eğitim durumu nedir?" sorusuna verdikleri cevapların dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin babalarının %10,3'ü "Okula gitmemiş", %26,6'sı "İlkokul", %35,3'ü "Ortaokul", %20,0'ı "Lise", %1,2'si "Yüksekokul", %4,9'u "Üniversite", %1,7'si ise "Lisansüstü" öğrenimine sahiptir.

Çizelge 3.5 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin "Babanızın eğitim durumu nedir?" sorusuna vermiş oldukları yanıtların frekans dağılımları

Baba Eğitim Düzeyi	N	%
Okula Gitmemiş	332	10,3
İlkokul	853	26,6

Ortaokul	1133	35,3
Lise	641	20,0
Yüksekokul	39	1,2
Üniversite	157	4,9
Lisansüstü	55	1,7
Toplam	3210	100,0

Çizelge 3.6 'da öğrencilerin aile aylık gelir değişkenine göre dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin ailelerinin %11,9'u "1000 TL ve altı", %33,5'i "1001 TL- 2000 TL", %31,0'ı "2001-3000 TL, %13,1'i "3001-4000 TL", %10,5'i ise 4001 TL ve üstü aylık gelire sahiptir.

Çizelge 3.6 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin aile aylık gelir değişkenine göre frekans dağılımları

Aylık Gelir Durumu	N	%
1000 TL ve altı	382	11,9
1001 TL- 2000 TL	1075	33,5
2001 TL- 3000 TL	994	31,0
3001 TL- 4000 TL	422	13,1
4001 TL ve üstü	337	10,5
Toplam	3210	100,0

Çizelge 3.7'de öğrencilerin akademik başarı puanlarının dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin %33,5'i 0-69, %41,1'i 70-8, %25,4'ü ise 85-100 not aralığında yer almaktadır.

Çizelge 3.7 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik başarı puanlarına göre frekans dağılımları

Akademik Başarı Puanları	N	%
0-69	988	33,5
70-84	1212	41,1
85-100	749	25,4
Toplam	2949	100,0

Çizelge 3.8’de öğrencilerin “Annenizin eğitim durumu nedir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımları yer almaktadır. Öğrencilerin annelerinin %20,9’u “Okula gitmemiş”, %32,8’i “İlkokul”, %29,0’ı “Ortaokul”, %12,3’ü “Lise”, %0,7’si “Yüksekokul”, %3,8’i “Üniversite”, %0,5’i ise “Lisansüstü” öğrenimine sahiptir.

Çizelge 3.8 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin “Annenizin eğitim durumu nedir?” sorusuna vermiş oldukları yanıtların frekans dağılımları

Anne Eğitim Düzeyi	N	%
Okula Gitmemiş	671	20,9
İlkokul	1053	32,8
Ortaokul	930	29,0
Lise	396	12,3
Yüksekokul	22	,7
Üniversite	123	3,8
Lisansüstü	15	,5
Toplam	3210	100,0

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu bölümde çalışmada kullanılan veri toplama araçları belirtilmiştir:

Kişisel Bilgiler Formu: Bu formla, 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin demografik özellikleri yani cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, anne ve baba eğitim düzeyleri, aile gelir düzeyleri, bir önceki yıla ait akademik başarı puanları belirlenmeye çalışılmıştır.

Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği: Bu araştırmada 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla öğrencilere Kaya' nın [77] geliştirdiği 'Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği' uygulanmıştır [77].

Çalışmada kullanılan anket 21 maddeden oluşmakta ve sürdürülebilir kalkınmanın boyutları ile ilgili ifadeleri içeren bilgiler bulundurmaktadır. Ölçek 5'li likert tipi derecelendirme ölçeğine göre hazırlanmıştır. Katılımcılara, Kesinlikle Katılmıyorum "1", Katılmıyorum "2", Karasızım "3", Katılıyorum "4" ve Tamamen Katılıyorum "5" şeklinde beş farklı seçenek sunulmuştur. Katılımcılar cevaplarını sayılar ile ifade etmiştir.

Ölçek sürdürülebilir kalkınmanın üç faktörünü içeren ifadelerden oluşmaktadır. Faktör 1 altında toplanan maddeler sürdürülebilir kalkınmanın Sosyal (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. maddeler), Faktör 2 altında toplanan maddeler sürdürülebilir kalkınmanın Çevresel (9, 10, 11, 12, 13, 14. maddeler), Faktör 3 altında toplanan maddeler ise sürdürülebilir kalkınmanın Ekonomik (15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. maddeler) boyutuna yöneliktir. Sosyal faktör: "Kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasının önemli olduğuna inanırım", Çevre faktörü: "Çevreye verilen zararlar beni üzer", Ekonomik faktör: "Buzdolabı kapısını uzun süreli açık tutmam" gibi sorulardan oluşmaktadır.

Kaya tarafından [77] yapılan analizler sonucunda elde edilen, ölçeğin alt boyutları ve genelinin Cronbach's Alpha değerleri Çizelge 3.9'da verilmiştir.

Çizelge 3.9 Ölçeğin alt boyutlarına ait güvenirlik katsayıları

Faktör	Güvenirlik Katsayısı (Cronbach's Alfa)
Ölçeğin Toplamı	,929
Sosyal Boyut (Faktör 1)	,852

Çevre Boyutu (Faktör 2)	,848
Ekonomik Boyut (Faktör 3)	,835

Bu çalışma için ise Cronbach's Alpha değeri .88 bulunmuştur. Test puanlarının güvenilirliği için Cronbach's Alpha değerinin .70 ve üstünde olması yeterlidir [78].

Çizelge 3.10' da Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeğinin genel ve alt boyutlarına ilişkin bu çalışma için yapılan güvenilirlik analizi yer almaktadır.

Çizelge 3.10 Ölçeğin alt boyutlarına ait güvenilirlik katsayıları

Alt Boyut	Güvenirlik Katsayısı (Cronbach's Alfa)	N
Genel Boyut	,884	3210
Sosyal Boyut	,777	3210
Çevre Boyutu	,785	3210
Ekonomik Boyut	,812	3210

3.4 Araştırmanın Uygulama Süreci

Uygulama İstanbul ili Esenyurt ilçesinde bulunan ve her bir hizmet alanını temsil etmesi açısından araştırmacı tarafından seçkisiz belirlenen altı devlet ortaokulunda gerçekleştirilmiştir. Seçilen okulların 7. ve 8. Sınıflarında eğitim gören 3210 öğrenciden veri toplanmıştır. Yapılan anket çalışması ile geniş bir öğrenci grubuna ulaşılmıştır.

Araştırmacının okulları ziyaret etmesiyle anketler okullara ulaştırılmış, öğrencilere dağıtılmış ve sonuçlar geri toplanmıştır.

Çalışmaya altı okulun katılması sebebiyle, uygulamaların ne zaman ve hangi okulda yapılacağına belirli olması açısından çalışma takvimi hazırlanmıştır. Bu takvime bağlı kalınarak okullarda ölçek uygulaması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın yapılacağı okula gidilmeden önce okul müdürü konu ile ilgili bilgilendirilmiştir. Çalışmanın amacı ve önemi açıklanmış ve öğrencilere dağıtılmıştır. Ölçek uygulanırken öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmıştır. Uygulama sonucunda notla değerlendirilmeyecekleri, verdikleri cevapların gizli kalacağı, akademik bir çalışmaya katkıda bulundukları ve bu yüzden verdikleri cevapların doğruyu yansıtmaları gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda anketin başlangıç bölümünde öğrencilere anket ile ilgili kısa bilgiler sunulmuştur. Araştırmacı, uygulama esnasında öğrencilerin anlayamadıkları sorulara da açıklık getirmiştir. Uygulama esnasında araştırmacı sınıfta, ders öğretmeni ve okul müdür yardımcısı ile birlikte bulunmuştur. Ders öğretmenin olmadığı, dersin boş olduğu durumlarda araştırmacı ile birlikte okul müdür yardımcısı sınıfta bulunmuştur. Anketin tamamlanması genel olarak 15- 20 dakika sürmüştür. Uygulama bittikten sonra araştırmacı anketleri toplamış, öğrencilere ve ders öğretmenine teşekkür ederek sınıftan ayrılmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada, öğrencilere uygulanan anketlerin sonucunda nicel veriler elde edilmiştir. Tüm verilerin toplanması sonucunda nicel verilerin analizi başlamıştır. Analizi yapılacak olan veriler okulların sosyoekonomik düzeyine göre sınıflandırılmıştır. Analizi yapılacak her okulun anketlerine numaralar verilmiştir. Numaralandırılan anketlerdeki tüm veriler SPSS programına aktarılmıştır. Veriler araştırma sorularına bağlı kalınarak analiz edilmiştir.

Verilerin analizi SPSS programı ile yapılmıştır. Öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımı için frekans, yüzde, ortalama, standart sapma değerleri şeklinde tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Analizlere geçilmeden önce, hangi analizin yapılacağına karar verebilmek için verilerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığı kontrol edilmiştir. 3210 öğrenciden alınan cevaplar doğrultusunda elde edilen verilere Kurtosis Skewness testi yapılmış olup verilerin normal dağıldığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

Araştırmada, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin genel ve alt boyutlardaki tutumlarının cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için parametrik testlerden olan bağımsız örneklem için t testi (independent samples t test) uygulanmıştır.

✓ Cinsiyet değişkeninin normallik dağılımına bakıldığında; basıklık değerinin (-1,971), çarpıklık değerinin (-,175) olduğu bulunmuştur. Bu değerlerin -2 ve +2 aralığında olması normal dağıldığını gösterir [109].

✓ Sınıf düzeyi değişkeninin normallik dağılımına bakıldığında; basıklık değerinin (-1,823), çarpıklık değerinin (,422) olduğu bulunmuştur. Bu değerlerin -2 ve +2 aralığında olması normal dağıldığını gösterir [109].

Araştırmada, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin genel ve alt boyutlardaki tutumlarının hizmet alanına göre öğrenim gördüğü okul değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) uygulanmıştır. Güven aralığı %95 olarak seçilmiş ve $p < 0.05$ altında kalan değerler istatistiksel olarak anlamlı olarak kabul edilmiştir.

✓ Okul türü değişkeninin normallik dağılımına bakıldığında; basıklık değerinin (-1,594), çarpıklık değerinin (-,152) olduğu bulunmuştur. Bu değerlerin -2 ve +2 aralığında olması normal dağıldığını gösterir [109].

Araştırmada, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin genel ve alt boyutlardaki tutumları ile anne baba eğitim düzeyi, aile aylık gelir miktarı ve akademik başarı puanı arasında ilişki analizi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

- ✓ Baba eğitim düzeyi değişkeninin normallik dağılımına bakıldığında; basıklık değerinin (1,048), çarpıklık değerinin (,850) olduğu bulunmuştur. Bu değerlerin -2 ve +2 aralığında olması normal dağıldığını gösterir [109].
- ✓ Anne eğitim düzeyi değişkeninin normallik dağılımına bakıldığında; basıklık değerinin (1,167), çarpıklık değerinin (,956) olduğu bulunmuştur. Bu değerlerin -2 ve +2 aralığında olması normal dağıldığını gösterir [109].
- ✓ Aile aylık gelir değişkeninin normallik dağılımına bakıldığında; basıklık değerinin (-,634), çarpıklık değerinin (,405) olduğu bulunmuştur. Bu değerlerin -2 ve +2 aralığında olması normal dağıldığını gösterir [109].
- ✓ Akademik başarı puanı değişkeninin normallik dağılımına bakıldığında; basıklık değerinin (-,168), çarpıklık değerinin (-,498) olduğu bulunmuştur. Bu değerlerin -2 ve +2 aralığında olması normal dağıldığını gösterir [109].

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeğine Ait Bulgular

Bu bölümde İstanbul ili Esenyurt ilçesi altı devlet ortaokulunda, 7. ve 8. sınıf düzeyinde eğitim gören 3210 öğrencinin sürdürülebilir kalkınma tutum ölçeğine verdikleri cevaplar ile elde edilen verilerin analizine yer verilmiştir. Analiz sonucu elde edilen bulgular tablo haline getirilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın genel problemi ve alt problemlerine ait analizler sırası ile verilmiştir.

4.1 Genel Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın genel probleminde **2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde İstanbul ili Esenyurt ilçesi çeşitli devlet ortaokullarında öğrenim gören 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik tutumları nasıldır?** sorusu araştırılmıştır. Tüm öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarını incelemek için One Sample t Test analizi uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel ve alt boyut tutumlarının analiz sonuçları Çizelge 4.1’ de verilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre; araştırmaya dahil olan tüm öğrencilerin genel ve alt boyutlara yönelik tutumlarına bakıldığında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Çizelge 4.1’de yer alan ortalama değerlere bakıldığında öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutum düzeylerinin anlamlı düzeyde y
=4,02).

=4,15)

yüksektir.

Çizelge 4.1 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel ve alt boyut tutumları için uygulanan One Sample t Testi sonuçları

	N	Ort.	Ss	sd	t	p
Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Genel Tutum	3210	4,02	0,657	3209	346,792	,000

Sosyal boyut	3210	3,90	0,665	332,696	,000
Çevre boyutu	3210	4,03	0,738	309,407	,000
Ekonomik boyut	3210	4,15	0,758	309,960	,000

4.2 Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde **7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları, ekonomik boyut tutumları, sosyal boyut tutumları ve çevresel boyut tutumları cinsiyete göre istatistiki olarak anlamlı bir şekilde değişmekte midir?** sorusu araştırılmıştır. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının cinsiyete göre değişiklik gösterip göstermemesine ilişkin analizden önce bağımsız değişkenler incelenmiş ve çok değişkenli dağılımların normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle parametrik istatistikler kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarından aldıkları puanların cinsiyete göre bağımsız t testi sonuçları Çizelge 4.2’de verilmiştir.

Yapılan bağımsız t testi sonucuna göre, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin genel tutumları cinsiyete göre istatistiki olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde; kız öğrencilerin ortalamalarının ($4,1251 \pm 592$), erkek öğrencilerin ortalamalarından ($3,9421 \pm 677$), daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda kız öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin genel tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir ($f=8,066$; $p<0.05$).

Çizelge 4.2 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarının cinsiyet değişkenine göre t testi sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	P
Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum	Kız	1465	4,1251	,59272	8,066	,000
	Erkek	1745	3,9421	,67799		

Araştırmaya katılan öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumlarından aldıkları puanların cinsiyete göre bağımsız t testi sonuçları Çizelge 4.3'te verilmiştir. Yapılan bağımsız t testi sonucuna göre öğrencilerin cinsiyete göre sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum düzeyleri arasında her üç boyutta da istatistiki olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Sosyal boyutta, kız öğrencilerin alt boyut puanının ($4,0088 \pm 625$), erkek öğrencilerin alt boyut puanından ($3,8260 \pm 686$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda kız öğrencilerin sosyal sürdürülebilirlik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin sosyal sürdürülebilirlik tutum puanları istatistiki olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir ($t=7,820$; $p<0.05$).

Çevre boyutunda, kız öğrencilerin alt boyut puanının ($4,1455 \pm 670$), erkek öğrencilerin alt boyut puanından ($3,9411 \pm 779$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda kız öğrencilerin çevresel sürdürülebilirlik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin çevresel sürdürülebilirlik tutum puanları istatistiki olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir ($t=7,882$; $p<0.05$).

Ekonomik boyutta, kız öğrencilerin alt boyut puanının ($4,2406 \pm 683$), erkek öğrencilerin alt boyut puanından ($4,0755 \pm 809$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda kız öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutum puanları istatistiki olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir ($t=6,177$; $p<0.05$).

Çizelge 4.3 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre t testi sonuçları

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	P
Sosyal Boyut	Kız	1465	4,0088	,62555	7,820	,000
	Erkek	1745	3,8260	,68691		
Çevre Boyutu	Kız	1465	4,1455	,67093	7,882	,000
	Erkek	1745	3,9411	,77926		

Ekonomik Boyut	Kız	1465	4,2406	,68352	6,177	,000
	Erkek	1745	4,0755	,80907		

4.3 İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde **7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları, ekonomik boyut tutumları, sosyal boyut tutumları ve çevresel boyut tutumları okul hizmet alanına göre istatistiki olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?** sorusu araştırılmıştır. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının okul hizmet alanına göre farklılık gösterip göstermemesine ilişkin analizden önce bağımsız değişkenler incelenmiş ve çok değişkenli dağılımların normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle parametrik istatistikler kullanılmıştır.

Eğitim gördükleri okulların hizmet alanına göre öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum düzeyleri arasındaki farkın durumunu tespit etmek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Tek Yönlü Varyans- ANOVA testi uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarından aldıkları puanların okul hizmet alanına göre Tek Yönlü Varyans- ANOVA testi sonuçları Çizelge 4.4'te verilmiştir. Yapılan ANOVA testi sonucuna göre öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin genel tutumları okul hizmet alanına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

ANOVA sonuçları incelendiğinde; hizmet alanı 6 olan okulda eğitim gören öğrencilerin ortalamaları ($4,0377 \pm 654$) ile hizmet alanı 4 olan okulda eğitim gören öğrencilerin ortalamaları ($4,0377 \pm 629$) aynı, hizmet alanı 5 olan okulda eğitim gören öğrencilerin ortalamalarının ($3,9995 \pm 662$) ise daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda 4. ve 6. hizmet alanında eğitim gören öğrencilerin genel tutumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir fakat aradaki bu fark istatistiki olarak anlam yaratacak düzeyde değildir. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya olan genel tutumları, eğitim gördükleri okulların hizmet alanına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($f=1,000$; $p>0.05$).

Çizelge 4.4 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarının okul hizmet alanları değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Ölçek	Hizmet Alanı	N	Ort.	SS	
Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum	6.Hizmet Alanı	1037	4,0377	,65464	
	5.Hizmet Alanı	880	3,9995	,66191	
	4.Hizmet Alanı	1293	4,0337	,62997	
ANOVA					
Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	,816	2	,408		
Gruplar içi	1386,442	3207	,432	,944	,389
Toplam	1387,258	3209			

Araştırmaya katılan öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumlarından aldıkları puanların okul hizmet alanına göre Tek Yönlü Varyans- ANOVA testi sonuçları Çizelge 4.5'te verilmiştir. Yapılan ANOVA testi sonucuna göre öğrencilerin okul hizmet alanına göre sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum düzeyleri arasında yalnızca ekonomik alt boyutta istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür.

Sosyal boyutta 6. hizmet alanında bulunan okulda eğitim gören öğrencilerin alt boyut puanının ($3,9394 \pm 666$), 5. hizmet alanında bulunan okul da eğitim gören öğrencilerin puanından ($3,8978 \pm 677$) ve 4. hizmet alanında bulunan okulda eğitim gören öğrencilerin puanından ($3,8934 \pm ,656$) yüksek olduğu görülmektedir fakat aradaki bu

fark istatistiki olarak anlamlı değildir. Öğrencilerin sosyal sürdürülebilirlik tutum puanları okulların hizmet alanına göre farklılaşmamaktadır ($f=1,558$; $p>0.05$).

Çevre boyutunda, 4. hizmet alanında bulunan okulun puanı ($4,0456 \pm 731$), 5. hizmet alanında bulunan okul ($4,0191 \pm 764$) ve 4. hizmet alanında bulunan okulun puanından ($4,0334 \pm 725$) yüksek olmasına rağmen istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğrencilerin çevresel sürdürülebilirlik tutum puanları okulların hizmet alanına göre farklılaşmamaktadır ($f=,337$; $p>0.05$).

Ekonomik boyutta, 4. hizmet alanında bulunan okulun puanı ($4,1840 \pm 735$), 5. hizmet alanında bulunan okul ($4,0989 \pm 781$) ve 6. hizmet alanında bulunan okulun puanlarından ($4,1537 \pm 765$) daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutum puanları okulların hizmet alanına göre farklılaşmaktadır ($f=3,309$; $p<0.05$).

Çizelge 4.5 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyutlarının okul hizmet alanları değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Alt Boyut	Okul Düzeyi	N	Ort.	SS
Sosyal Boyut	6.Hizmet Alanı	1037	3,9394	,66684
	5.Hizmet Alanı	880	3,8978	,67752
	4.Hizmet Alanı	1293	3,8934	,65649

Çevre Boyutu	6.Hizmet Alanı	1037	4,0334	,72553
	5.Hizmet Alanı	880	4,0191	,76448
	4.Hizmet Alanı	1293	4,0456	,73180
Ekonomik Boyut	6.Hizmet Alanı	1037	4,1537	,76575
	5.Hizmet Alanı	880	4,0989	,78185
	4.Hizmet Alanı	1293	4,1840	,73538

ANOVA						
		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	1,381	2	,690		
Sosyal boyut	Gruplar içi	1420,998	3207	,443	1,558	,211
	Toplam	1422,379	3209			
	Gruplar arası	,368	2	,184		
Çevre boyutu	Gruplar içi	1750,962	3207	,546	,337	,714
	Toplam	1751,330	3209			
	Gruplar arası	3,804	2	1,902		
Ekonomik boyut	Gruplar içi	1843,501	3207	,575	3,309	,037**
	Toplam	1847,306	3209			

Bu farkın ekonomik boyutta hangi hizmet alanlarında olduğunu saptamak amacıyla Post Hoc analizi yapılmıştır. Varyansların homojenliğine bakılarak yapılacak Post Hoc analizine karar verilmiştir (Çizelge 4.6). Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları için varyansların homojen dağıldığı belirlenmiştir (L=1,171, $p>0,05$, L=1,419, $p>0,05$ L=2,581, **$p>0,05$**).

Varyansların homojen dağıldığı durumlarda kullanılan ve farklılığın hangi hizmet alanları arasında olduğunu belirlemek için Tukey çoklu karşılaştırma analizi yapılmıştır (Çizelge 4.6).

=4,1840), 5. Hizmet alanında okullarda öğrenim gören öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarından =4,0989) anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. 4. Hizmet alanında bulunan okullarda öğrenim gören öğrencilerin tutumları lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Çizelge 4.6 7. ve 8 sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumları ile okul hizmet alanı değişkeni arasındaki fark için varyansların homojenliği ve Tukey Testi Sonuçları

Varyansların Homojenliği				
	Levene	df 1	df 2	p
Sosyal boyut	1,171	2	3207	,310
Çevre boyutu	1,419	2	3207	,242

Ekonomik boyut	2,581	2	3207	,076	
Tukey					
Alt boyut	(I) Okul	(J) Okul	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Ekonomik boyut	6.Hizmet Alanı	5.Hizmet Alanı	,05479	,03475	,256
		4.Hizmet Alanı	-,03031	,03161	,603
		6.Hizmet Alanı	-,05479	,03475	,256
	5.Hizmet Alanı	4.Hizmet Alanı	-,08510*	,03313	,028
		6.Hizmet Alanı	,03031	,03161	,603
		4.Hizmet Alanı	,08510*	,03313	,028
	4.Hizmet Alanı	5.Hizmet Alanı	,08510*	,03313	,028
		6.Hizmet Alanı	,03031	,03161	,603

*p>0,05

4.4 Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt probleminde **7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları, ekonomik boyut tutumları, sosyal boyut tutumları ve çevresel boyut tutumları sınıf seviyelerine göre istatistiki olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?** sorusu araştırılmıştır. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarının sınıf seviyesine göre farklılık gösterip göstermemesine ilişkin analizden önce bağımsız değişkenler incelenmiş ve çok değişkenli dağılımların normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle parametrik istatistikler kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarından aldıkları puanların sınıf seviyesine göre bağımsız t testi sonuçları Çizelge 4.7’de verilmiştir.

Yapılan bağımsız t testi sonucuna göre öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin genel tutumları sınıf seviyelerine göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde; 7. sınıf seviyesinde eğitim gören öğrencilerin ortalamalarının (4,0349± 638), 8. sınıf seviyesinde eğitim gören öğrencilerin ortalamalarından (4,0115± 658) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda 7. sınıf düzeyinde eğitim gören öğrencilerin genel tutumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir fakat aradaki bu fark istatikselsel olarak anlam yaratacak düzeyde değildir. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya olan genel tutumları sınıf düzeylerine göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir (t=1,006; p>0.05).

Çizelge 4.7 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumlarının sınıf seviyesi değişkenine göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları

Ölçek	Sınıf	N	Ort.	SS	t	P
Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum	7.sınıf	1936	4,0349	,63888	1,006	,314
	8.sınıf	1274	4,0115	,65877		

Araştırmaya katılan öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumlarından aldıkları puanların sınıf seviyesine göre bağımsız t testi sonuçları Çizelge 4.8’de verilmiştir. Yapılan bağımsız t testi sonucuna göre öğrencilerin sınıf seviyelerine göre sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum düzeyleri arasında yalnızca ekonomik alt boyutta istatistikselsel olarak anlamlı farklılık görülmüştür.

Sosyal boyutta, 7. sınıf öğrencilerinin alt boyut puanının (3,9139± 659), 8. sınıf öğrencilerinin alt boyut puanından (3,9027 ± 675) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda 7. sınıf öğrencilerinin sosyal sürdürülebilirlik tutumlarının 8. sınıf öğrencilerine oranla daha yüksek olduğu söylenebilir fakat aradaki bu fark istatikselsel

olarak anlam yaratacak düzeyde değildir. Öğrencilerin sosyal sürdürülebilirlik tutum puanları sınıf seviyesine göre farklılaşmamaktadır ($t=0,466$; $p>0.05$).

Çevre boyutunda 8. sınıf öğrencilerinin alt boyut puanının ($4,0383 \pm 748$), 7. sınıf öğrencilerinin alt boyut puanından ($4,0318 \pm 732$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda 8. sınıf öğrencilerinin çevresel sürdürülebilirlik tutumlarının 7. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir fakat aradaki bu fark istatistiksel olarak anlam yaratacak düzeyde değildir. Öğrencilerin çevresel sürdürülebilirlik tutum puanları sınıf seviyesine göre farklılaşmamaktadır ($t=-0,247$; $p>0.05$).

Ekonomik boyutta, 7. sınıf öğrencilerin alt boyut puanının ($4,1760 \pm 749$), 8. sınıf öğrencilerinin alt boyut puanından ($4,0755 \pm 809$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda 7.sınıf öğrencilerinin ekonomik sürdürülebilirlik tutumlarının 8. sınıf öğrencilerine oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutum puanları sınıf seviyesine göre farklılaşmaktadır ($t=2,313$; $p<0.05$).

Çizelge 4.8 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyutlarının sınıf seviyesi değişkenine göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları

Alt Boyut	Sınıf	N	Ort.	SS	t	P
Sosyal Boyut	7.sınıf	1936	3,9139	,65947	,466	,641
	8.sınıf	1274	3,9027	,67543		
Çevre Boyutu	7.sınıf	1936	4,0318	,73233	-,247	,805
	8.sınıf	1274	4,0383	,74867		

Ekonomik Boyut	7.sınıf	1936	4,1760	,74916	2,313	,021
	8.sınıf	1274	4,1127	,77177		

4.5 Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt probleminde **7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları, ekonomik boyut tutumları, sosyal boyut tutumları ve çevresel boyut tutumları ile baba eğitim düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?** sorusu araştırılmıştır.

Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile baba eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi saptamak için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon sonuçları Çizelge 4.9’ da verilmiştir.

Bulgular, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ile baba eğitim düzeyleri arasında ilişki bulunmadığını göstermektedir ($r=,017$, $p>0.05$).

Çizelge 4.9 7. Ve 8. Sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile baba eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları

	Ort.	Ss	N
Baba Eğitim Düzeyi	2,9667	1,28119	3210
Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel Tutum	4,0245	,65750	3210

Korelasyon

Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumları ile baba eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi saptamak için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon sonuçları Çizelge 4.10' da verilmiştir.

Bulgular sosyal boyut ile baba eğitim düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sosyal boyut ile baba eğitim düzeyi arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r=,056$, $p<0.05$).

Çevre boyutu ile baba eğitim düzeyi arasında ($r=,001$, $p>0.05$) ve ekonomik boyut ile

		Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel Tutum
Baba Eğitim Düzeyi	r	,017
	p (2-tailed)	,328
	N	3210

baba eğitim düzeyi arasında ($r=-,010$, $p>0.05$) istatistiki olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Çizelge 4.10 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut, çevre boyutu, ekonomik boyut tutumları ile baba eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları

	Ort.	Ss	N
Baba Eğitim Düzeyi	2,9667	1,28119	3210
Sosyal Boyut	3,9095	,66577	3210

Çevre Boyutu	4,0344	,73875	3210
Ekonomik Boyut	4,1509	,75873	3210
Korelasyon			
		Sosyal Boyut	Çevre Boyutu
			Ekonomik Boyut
	r	,056**	,001
Baba Eğitim Düzeyi	p (2-tailed)	,002	,976
	N	3210	3210

**P<0.05

4.6 Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın beşinci alt probleminde **7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları, ekonomik boyut tutumları, sosyal boyut tutumları ve çevresel boyut tutumları ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?** sorusu araştırılmıştır.

Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile anne eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi saptamak için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon sonuçları Çizelge 4.11' de verilmiştir.

Bulgular, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ile anne eğitim düzeyleri arasında ilişki olmadığını göstermektedir ($r=,011$, $p>0.05$).

Çizelge 4.11 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile anne eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları

	Ort.	Ss	N
Anne Eğitim Düzeyi	2,5246	1,22844	3210
Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik	4,0245	,65750	3210
Genel Tutum			

Korelasyon

Çizelge 4.12, araştırmaya katılan öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumları ile annelerinin eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçlarını göstermektedir. Bulgular sosyal boyut ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sosyal boyut ile anne eğitim düzeyi arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r=,044$, $p<0.05$).

Çevre boyutu ile anne eğitim düzeyi arasında ($r=-,002$, $p>0.05$) ve ekonomik boyut ile baba eğitim düzeyi arasında ($r=-,015$, $p>0.05$) istatistiki olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

	Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel Tutum	
	r	,011
Anne Eğitim Düzeyi	p (2-tailed)	,525
	N	3210

Çizelge 4.12 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut, çevre boyutu, ekonomik boyut tutumları ile anne eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları

	Ort.	Ss	N
Anne Eğitim Düzeyi	2,5246	1,22844	3210
Sosyal Boyut	3,9095	,66577	3210
Çevre Boyutu	4,0344	,73875	3210
Ekonomik Boyut	4,1509	,75873	3210
Korelasyon			
	Sosyal Boyut	Çevre Boyutu	Ekonomik Boyut
r	,044*	-,002	-,015
Anne Eğitim Düzeyi p (2-tailed)	,012	,921	,401
N	3210	3210	3210

** p<0.05

4.7 Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın altıncı alt probleminde **7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları ile aile aylık gelir düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?** sorusu araştırılmıştır.

Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile aile aylık gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi saptamak için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon sonuçları Çizelge 4.13'te verilmiştir.

Bulgular, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile aile aylık gelir düzeyi arasında ilişki olmadığını göstermektedir ($r=-,003$, $p>0.05$).

Çizelge 4.13 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile aile gelir düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları

	Ort.	Ss	N
Aile Aylık Gelir Düzeyi	2,7642	1,17395	3210
Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik	4,0245	,65750	3210
Genel Tutum			
Korelasyon			
		Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel Tutum	
	r		-,003
Aile Aylık Gelir Düzeyi	p (2-tailed)		,846
	N		3210

Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumları ile aile aylık gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi saptamak için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon sonuçları Çizelge 4.14 'te verilmiştir.

Bulgular, sosyal boyut ile aile aylık gelir düzeyi arasında ($r=,016$, $p>0.05$), çevre boyutu ile aile aylık gelir düzeyi arasında ($r=-,001$, $p>0.05$), ekonomik boyut ile aile aylık gelir düzeyi arasında ($r=-,024$, $p>0.05$) istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Çizelge 4.14 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut, çevre boyutu, ekonomik boyut tutumları ile aile aylık gelir düzeyi arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları

	Ort.	Ss	N
--	------	----	---

Aile Aylık Gelir Düzeyi	2,7642	1,17395	3210
Sosyal Boyut	3,9095	,66577	3210
Çevre Boyutu	4,0344	,73875	3210
Ekonomik Boyut	4,1509	,75873	3210

Korelasyon				
		Sosyal Boyut	Çevre Boyutu	Ekonomik Boyut
	r	,016	-,001	-,024
Aile Aylık Gelir Düzeyi	p (2-tailed)	,375	,940	,170
	N	3210	3210	3210

4.8 Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın yedinci alt probleminde **7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusuna yönelik genel tutumları ile bir önceki eğitim öğretim yılına ait akademik başarı puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?** sorusu araştırılmıştır.

Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile akademik başarı puanları arasındaki ilişkiyi saptamak için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon sonuçları Çizelge 4.15'te verilmiştir.

Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile akademik başarı puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki görülmüştür ($r=,189$, $p<0.05$).

Çizelge 4.15 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları ile akademik başarı puanları arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları

	Ort.	Ss	N
Akademik Başarı Puanı	3,7642	,94611	3210
Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel Tutum	4,0245	,65750	3210

Korelasyon

Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik alt boyut tutumları ile akademik başarı puanları arasındaki ilişkiyi saptamak için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon sonuçları Çizelge 4.16'da verilmiştir.

Bulgular sosyal boyut, çevre boyutu ve ekonomik boyut ile akademik başarı puanı arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Sosyal boyut ile akademik başarı puanı arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki ($r=,234$, $p<0.01$), çevre boyutu ile akademik başarı puanı arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki ($r=,148$, $p<0.01$), ekonomik boyut ile akademik başarı puanı arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki ($r=,124$, $p<0.01$) bulunmaktadır.

Çizelge 4.16 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut, çevre boyutu, ekonomik boyut tutumları ile akademik başarı puanı arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon sonuçları

Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel Tutum		
	r	,189**
Akademik başarı puanı	p (2-tailed)	,000
	N	3210
	Ort.	Ss
		N

Akademik Başarı Puanı	3,7642	,94611	3210
Sosyal Boyut	3,9095	,66577	3210
Çevre Boyutu	4,0344	,73875	3210
Ekonomik Boyut	4,1509	,75873	3210

Korelasyon				
		Sosyal Boyut	Çevre Boyutu	Ekonomik Boyut
	r	,234^{**}	,148^{**}	,124^{**}
Akademik Başarı Puanı	p (2-tailed)	,000	,000	,000
	N	3210	3210	3210

****P<0.01**

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, çalışmanın bulgularından yola çıkılarak elde edilen sonuçlar, genel ve alt problemlere göre sırasıyla ve literatürde ilgili çalışmalar ışığında sunulmuştur.

Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel, Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyut Tutumları

7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, sosyal sürdürülebilirlik tutumları, çevresel sürdürülebilirlik tutumları, ekonomik sürdürülebilirlik tutumları yüksektir. Analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutumlarının en yüksek değerde olduğu, ikinci olarak çevresel sürdürülebilirlik tutumlarının yüksek olduğu, son olarak da sosyal sürdürülebilirlik tutumlarının geldiği görülmüştür.

Soysal [13] çalışmasında, öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının olumlu olduğunu belirtmiştir. Sağdıç [17] ilköğretim öğretmenleri ile yaptığı çalışmasında, katılımcıların sürdürülebilir kalkınma ile ilgili olumlu değerlere sahip olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışmadan farklı olarak Türer [12], öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya olan farkındalıklarını belirlemek amacıyla çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin sosyal boyut farkındalığının en yüksek değerde olduğu, ikinci olarak çevresel boyut farkındalığının yüksek olduğu son olarak ekonomik boyut farkındalığının geldiğini belirtmiştir [12]. Öğretmen adaylarında sosyal boyut farkındalığının yüksek çıkması, bireylerin yaşı arttıkça soyut düşünme becerilerinin de artmasından kaynaklandığı yorumu yapılabilir. Gökmen [8] öğretmen adayları ile yaptığı çalışmasında, katılımcıların genellikle sürdürülebilir kalkınmanın çevre boyutuna odaklandıklarını, ekonomik ve toplumsal boyutları daha az önemsediklerini belirtmiştir [8], [12].

5.1 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Cinsiyet Faktörü

7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, sosyal sürdürülebilirlik tutumları, çevresel sürdürülebilirlik tutumları ve ekonomik sürdürülebilirlik tutumları cinsiyete göre değişmektedir. Kız öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik tutumları erkek öğrencilere göre daha yüksektir.

Bu sonuç, çalışmanın alanyazında yer alan çalışmalarla benzer sonuç içerdiğini göstermiştir. Şama [79] ve Kayalı [112], farklı bölümlerdeki öğretmen adaylarıyla yaptığı çevre sorunlarına yönelik tutum araştırmalarında, kız öğrencilerin tutumlarının daha olumlu olduğunu, Demirci Güler [80], akademik personellerle yaptığı çevre eğitime yönelik tutum araştırmasında kadın personelin tutumunun yüksek olduğu belirtmiştir [79], [80].

Çevreye yönelik tutum belirlemek amacıyla biyoloji öğretmen adaylarıyla Gürbüz, Çakmak ve Derman [82] 'ın çalışmalarında, kız öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını ve ölçeğin alt boyutu olan sürdürülebilir çevre eğitimi ile ilgili tutumlarını daha yüksek bulmuştur. Benzer şekilde öğrencilerin çevreye karşı tutum ve duyarlılıklarının belirlenmesinin amaçlandığı Ek vd. [83] ile Erol ve Gezer [84] 'in çalışmalarında, kız öğrencilerin çevreye karşı daha duyarlılığının fazla olduğunu ve çevreye karşı tutumlarının yüksek olduğunu bulmuştur. Atasoy [4], öğrencilerin çevre bilgisi ve çevreye karşı tutum testi çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır [4], [82], [83], [84].

Zelezny vd. [85], Tindall vd., [86] ve Saxena ve Khandelwall [87], çevre konusuna cinsiyetin etkisini araştırdıkları çalışmalarında kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılıklar saptamıştır. Kadınların çevre dostu davranışlara daha ilgili olduğu ve erkeklere göre daha fazla çevreci davranışlar sergilediği sonucuna ulaşmışlardır [85], [86], [87].

Kız öğrenciler ve öğretmen adayları ile kadın akademisyenlerin tutum ve duyarlılığının yüksek çıkması, kadınların yapısı gereği çevresindeki sorunlara karşı daha duyarlı

olmasından, diğer canlılara karşı annelik içgüdüğü sebebiyle daha şefkatli olmasından ve daha fazla sosyal hayata dahil olmalarından kaynaklanmaktadır [16], [79].

Bu araştırmadan sonuçlarından farklı olarak; Gökmen [8], öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında cinsiyetin araştırma sonuçlarında farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aslan vd. [88] ve Meydan ve Doğu [89] tarafından, öğrencilerin çevre tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda istatistiksel olarak anlamlı fark çıkmamıştır. Benzer şekilde Erten ve Aydoğdu [90], Tunç (2015), Erten [91] ve Karahan [92] yaptıkları tutum çalışmalarında tutum ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir [8], [88], [89], [90], [91], [92], [111].

5.2 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Okul Hizmet Alanı (Sosyoekonomik Düzey) Faktörü

7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, sosyal sürdürülebilirlik tutumları ve çevresel sürdürülebilirlik tutumları, okudukları okulların hizmet alanına göre farklılık göstermemekte iken, ekonomik sürdürülebilirlik tutumları okul hizmet alanına göre farklılık göstermektedir. 4. hizmet alanında bulunan okullarda okuyan öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutumları, 5. ve 6. Hizmet alanında bulunan okullarda okuyan öğrencilere göre daha yüksektir. Yani sosyoekonomik düzeyi yüksek olan okulda öğrenim gören öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutumu, orta ve alt sosyoekonomik düzeyde bulunan okullarda okuyan öğrencilere göre daha yüksektir.

Bu çalışma ile benzer sonuç içeren çalışmalara bakıldığında; İşyar' ın [94] ilköğretim öğrencileri ile ve Altın'ın [95] öğretmen adayları ile yaptığı çalışmasında sosyoekonomik düzey ile öğrencilerin çevre tutumları arasında pozitif bir ilişki olduğunu, öğrencilerin sosyoekonomik düzey durumu arttıkça çevreye yönelik tutumlarının arttığını belirtmiştir [94], [95]. Uzun (2007) çalışmasında, üst sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin çevresel düşünce ve çevre bilgisi puanlarının orta ve alt sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin puanlarından daha yüksek bulmuştur. Bu sonuç, çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Uzun [59], öğrencilerin çevresel davranış puanlarını incelediğinde, alt sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin ortalamalarının, üst ve orta sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uzun [59] bu sonucu, belli bir yaşam kalitesine sahip öğrencilerin çevre ve çevre sorunlarına karşı daha umursamaz davranmasından kaynaklanmış olabileceği şeklinde yorumlamıştır. Bir başka çalışmada da benzer sonuç bulunmuştur. Ekici [93] araştırmasında, alt sosyoekonomik çevrede bulunan okullarda öğrenim gören öğrencilerin daha yüksek çevresel tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır [59] [93]. Bu iki çalışmanın, mevcut araştırma ile tam tersi sonuç içerdiği görülmektedir.

Bu çalışmadan farklı olarak, Atasoy [4], 6. 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmasında, üst ve alt sosyoekonomik düzeydeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin çevresel bilgi ve çevreye yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Öğrencilerin çevre bilgisi ve çevreye yönelik tutumlarının alt ve üst sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır [4].

5.3 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Sınıf Düzeyi Faktörü

7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, sosyal sürdürülebilirlik tutumları ve çevresel sürdürülebilirlik tutumları, okudukları sınıf düzeyine göre farklılık göstermemekte iken, ekonomik sürdürülebilirlik tutumları sınıf düzeyine göre farklılık göstermektedir. 7. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutumları, 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksektir. Bu çalışmada uygulanan ölçekte, ekonomik sürdürülebilirlik ile ilgili "Ekmeği israf etmemeye çalışırım", "Kağıt tüketiminde tasarruflu davranırım" gibi maddeler bulunmaktadır. 7.sınıf fen bilimleri dersi programında sürdürülebilir kalkınma ile ilgili evsel atıklar, geri dönüşüm ve atık kontrolü konularını içeren kazanımlara yer verilmişken, 8.sınıf fen bilimleri dersi programında küresel iklim değişikliği ve doğal kaynakların tasarruflu kullanımı konuları ile ilgili kazanımlara yer verilmiştir. 7. Sınıf kazanımları ölçek maddeleri ile paralellik göstermektedir. Buradan yola çıkarak analiz sonuçlarına göre sınıf düzeyindeki bu farklılığın, 7. sınıf fen bilimleri dersi programındaki sürdürülebilir kalkınma kazanımları ile 8. sınıf fen bilimleri dersi

programındaki sürdürülebilir kalkınma kazanımları arasındaki farktan kaynaklanabileceği söylenebilir.

Bu çalışmadan farklı sonuç içeren İşyar 'ın [94], 3.4. ve 5. sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin yaş ve sınıf düzeyi arttıkça çevreye yönelik tutumlarının da paralel olarak arttığı görülmüştür. Bu durum sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin herhangi bir konuya karşı bilgi ve becerilerinin artması ile açıklanabilir [94].

5.4 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Baba Eğitim Düzeyi Faktörü

7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin sosyal sürdürülebilirlik tutumları ile baba eğitim düzeyi arasında “düşük ” düzeyde pozitif ilişki vardır. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi arttıkça, sosyal sürdürülebilirlik tutumları da buna paralel olarak artmaktadır. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik sürdürülebilirlik tutumları ile baba eğitim düzeyi arasında ise istatistiki anlamda bir ilişki yoktur.

Babaların eğitim seviyesi arttıkça, öğrencilerin küçük yaşlarda aile içinde alacağı eğitimin niteliği artacaktır. Çevreye, etrafındaki problemlere daha duyarlı yaklaşacak, dünyayı ilgilendiren sorunların farkında olacak ve olumlu tutum geliştirecektir.

Kiper ve diğerleri [96], ilköğretim öğrencilerinin çevresel ilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmalarında anne baba eğitim durumunun lise ve üzerinde olmasının öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını artırdığını ifade etmiş, Alp vd. [97] ilköğretim öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevreye yönelik tutumlarını belirlemek için yaptıkları çalışmalarında baba eğitim durumunun çevre bilgisi ve tutum üzerinde anlamlı farklılık gösterdiğini belirtmiştir [96], [97]. Ayrıca Gökçe vd. [103] çalışmasında baba öğrenim durumu fakülte, meslek yüksek okulu, yüksek lisans ve doktora olan ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puan ortalamaları daha yüksek çıkmıştır [103].

Öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda da benzer sonuç gözlenmiştir. Şama [79], öğretmen adaylarının çevresel tutum puanları ile baba eğitim düzeyi arasında pozitif ilişki olduğunu, baba eğitim düzeyi arttıkça çevreye karşı tutumlarının da arttığını

belirtmiştir. Polat ve Kırpık [98] ve Kayalı [112] da yaptıkları çalışmalarında benzer şekilde, eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babaya sahip öğretmen adaylarının, çevre sorunlarına yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Pe'er, Goldman ve Yavetz [99] de öğretmen adayları ile yaptığı çalışmalarında, çevresel bilgi ve tutum ile anne baba eğitim düzeyi arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Bu durum çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir [79], [98], [99].

Literatür incelendiğinde, tutum ve baba eğitim düzeyi arasında ilişki olmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur. Soysal' ın [13] sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları belirlemek ve Arık ve Yılmaz'ın [100] çevre sorunlarına yönelik tutumları belirlemek için öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmalarda, ekonomik, çevre ve sosyal alt boyutlarda anne ve baba eğitim düzeyinde anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir [13], [100]. Aydın ve Kaya [101] ortaöğretim öğrencilerinin çevreye olan duyarlılıklarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında, Mert [102] ortaöğretim öğrencilerinin geri dönüşüm konusunda edindikleri bilgilerin kaynağını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında ve Gökçe vd. [103] ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını belirlemek üzere yaptığı çalışmasında, çevre ile ilgili bilgi, tutum ve duyarlılık düzeylerinin anne, baba eğitim düzeyine göre değişmediği sonucuna ulaşmışlardır [101], [102], [103].

5.5 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Anne Eğitim Düzeyi Faktörü

7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin sosyal sürdürülebilirlik tutumları ile anne eğitim düzeyi arasında "düşük " düzeyde pozitif ilişki vardır. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi arttıkça, sosyal sürdürülebilirlik tutumları da buna paralel olarak artmaktadır. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, çevresel sürdürülebilirlik tutumları ve ekonomik sürdürülebilirlik tutumları ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiki anlamda bir ilişki yoktur. Annelerin eğitim düzeyi arttıkça, bireylerin sosyal davranışları iyileşmektedir. Toplumsal kurallar, empati kurabilme, bireyleri olduğu gibi kabul etme, farkı fikirlere saygı gösterebilme gibi sosyal sürdürülebilirlikle ilgili kavramlar küçük yaşlarda bireylere ebeveynler tarafından kazandırılmalıdır. Bu sebeple anne ve babaların eğitim düzeyinin yüksek olması bireylerin sosyal sürdürülebilirliği kazanması açısından önemlidir.

Bu çalışma ile benzer sonuç içeren Kesicioğlu ve Alisinanoğlu'nun [104] çalışmasında anne eğitim seviyesi yüksek olan okul öncesi öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının yüksek olduğu belirtilmiştir [104]. Kayalı [112], farklı bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi değiştikçe çevre sorunlarına yönelik tutumlarının da değiştiğini ifade etmiştir. Anne eğitim düzeyi lise ve üniversite olan öğretmen adaylarının daha olumlu tutum geliştirdiğini belirtmiştir [112].

Çalışmadan farklı olarak, Soysal [13] öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya olan tutumlarının üzerinde anne eğitim düzeyinin etkili olmadığını belirtmiştir. Alp vd. (2008), anne eğitim durumu ile öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir [97].

5.6 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Aylık Gelir Düzeyi Faktörü

7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, sosyal sürdürülebilirlik tutumları, çevresel sürdürülebilirlik tutumları ve ekonomik sürdürülebilirlik tutumları ile aile aylık gelir düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Araştırma sonucuna benzer olarak aile aylık gelirin etkisinin araştırıldığı bazı çalışmalarda, aile aylık gelirin araştırmaya etkisinin olmadığı görülmüştür. Atmaca [9] ve Türer [12] öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmalarında, adayların sürdürülebilir kalkınma yönelik genel farkındalıklarının ve alt boyut farkındalıklarının aile gelir düzeyine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Koçulu [11] öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıkları ile çevre sorunlarına yönelik tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında aile gelir düzeyi değişkeninin bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır [9], [11], [12].

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise aile gelirin tutum üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ekici'nin [93] lise öğrencilerinin çevre eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesi adlı çalışmasında elde ettiği sonuçlara göre alt sosyoekonomik düzeye sahip okullarda okuyan öğrencilerin çevre eğitimi ile ilgili tutumları, üst sosyoekonomik düzeye sahip okullarda okuyan öğrencilerin çevre eğitimi ile ilgili tutumlarından

yüksektir [93]. Benzer şekilde, Yaraş vd. [105] orta sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin çevre bilincinin, yüksek sosyoekonomik düzeye sahip bireylerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir [105]. Cesur ve Memiş [106] tarafından, öğrencilerin yeşil ürünlere ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmada, öğrencilerin yeşil ürünlere olan tutumları ve geri dönüşümlü ürünleri tercih etmeleri aile aylık gelirine göre değişmektedir. Aylık geliri yüksek olan öğrencilerin yeşil ürünlere olan tutumu da yüksektir [106].

5.7 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Genel ve Alt Boyut Tutumları İle Akademik Başarı Puanı Faktörü

7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, sosyal sürdürülebilirlik tutumları, çevresel sürdürülebilirlik tutumları ve ekonomik sürdürülebilirlik tutumları ile akademik başarı puanları arasında “düşük ” düzeyde pozitif ilişki vardır. Öğrencilerin akademik başarı puanları arttıkça, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumları, sosyal sürdürülebilirlik tutumları, çevresel sürdürülebilirlik tutumları ve ekonomik sürdürülebilirlik tutumları da buna paralel olarak artmaktadır.

Literatürde bulunan çalışmalara bakıldığında mevcut çalışma ile tam tersi sonuç içeren çalışmalar bulunmaktadır. Koçulu [11], öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıklarının, çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve çevre davranışlarının öğrencilerin akademik başarılarına göre değişmediğini belirtmiştir [11].

5.8 Öneriler

5.8.1 Araştırmanın Sonuçları İle İlgili Öneriler

- Yapılan çalışmada kız öğrencilerin tutum düzeyi daha yüksek çıkmıştır, bu sebeple erkek öğrencilerle, eskiyen okul sıralarının onarımı gibi sürdürülebilir kalkınma hedefine uygun etkinliklerle sürdürülebilir kalkınmaya olan tutumları artırılabilir.
- Yapılan çalışmada, annelerin eğitim düzeyi ile öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sosyal boyut tutumları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Buradan hareketle, annelerin sürdürülebilir kalkınma konusunda

eğitimine daha fazla önem verilip, özellikle ev hanımı olan annelerin aile ekonomisine de katkıda bulunacağı sürdürülebilir kalkınma hedeflerine de uygun olan projeler geliştirilebilir.

- Yapılan çalışmada, akademik başarı puanı arttıka öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının da arttığı görülmüştür. Buradan hareketle akademik başarı puanı düşük öğrencilerle sürdürülebilir kalkınmaya yönelik etkinlikler artırılarak tutumlarının artması sağlanabilir.
- Yapılan çalışmada, 7.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ekonomik sürdürülebilirlik tutumları daha yüksek çıkmıştır. Buradan hareketle 8. sınıf ğretim programında sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilirlik ile ilgili kazanımlar artırılabilir.

5.8.2 Araştırmacılara Yönelik neriler

- 7.ve 8. Sınıf ğrencilerine yapılan bu çalışma diğer ğretim kademeleriyle de yapılp genişletilebilir.
- Bu çalışmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Gözlem, mülakat gibi nitel araştırma yöntemleri kullanılarak daha ayrıntılı sonuçlar elde edilebilir.
- Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarını artıracak etkinliklerin yer aldığı ünite planı hazırlanıp, uygulanabilir.
- Bu alışma İstanbul ili Esenyurt ilçesindeki okullarda yrtlmştr. İstanbul'un farklı gelişmişlik seviyesindeki ilçelerinde çalışmalar yapılp karşılaştırılabilir.
- Yerel literatüre bakıldığında yapılan çalışmaların genellikle ğretmen adayları ile yapıldığı görülmektedir. Öğrenci, ğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan çalışmalar oldukça azdır. Bu durum yeni yapılacak çalışmalarda dikkate alınabilir.
- Yerel literatüre bakıldığında yapılan çalışmaların genellikle sürdürülebilir kalkınmanın evre boyutuna odaklanıldığı görülmüştür. evre bilinci, çevreye yönelik tutum, evre farkındalığı gibi çalışmalar sürdürülebilir kalkınmanın odak noktası gibi ele alınmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın sosyal ve ekonomik boyutlarının da birlikte ele alınacağı çalışmalar artırılabilir.

5.8.3 Öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutumlarını Artırmaya Yönelik

Öneriler

- Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmayı içselleştirebilmeleri ve yaşam tarzlarını buna göre düzenleyebilmeleri için sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının yüksek olması gerekmektedir. Bu sebeple eğitim öğretimde, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya olan tutumlarını artıracak uygulamalara daha fazla yer verilebilir, günlük yaşamla ilişkilendirmelerini sağlayacak okul içi projeler artırılabilir.
- Eğitim ve öğretimde sıklıkla kullanılan Eğitim Bilişim Ağı' nda (EBA), sürdürülebilir kalkınmanın hedefleri ile ilgili uygulamalı içerikler artırılarak öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları artırılabilir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Fen Bilimleri dersi öğretim programı incelendiğinde, farklı ünitelerde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili kazanımların olduğu görülmektedir. Fakat öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının artması için, sürdürülebilir kalkınmayı bir ders kapsamında teorik bilgilerle öğrenmeleri yerine, okul dışı öğrenme ortamlarında, yaparak yaşayarak öğrenecekleri, uygulamaya dönük başlı başına bir ders olarak almaları sağlanabilir.
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin de sürdürülebilir kalkınmayı öğrencilere aktarabilmeleri ve olumlu tutum geliştirmelerini sağlayabilmeleri için, yükseköğretim programlarının her bölümüne, sürdürülebilir kalkınma ders olarak eklenebilir, öğretmen, okul yöneticileri, okul çalışanları için hizmet içi eğitimler artırılabilir. Bu eğitimler kısa süreli seminerler yerine, uzun zamana yayılmış doğa ile iç içe eğitimler olabilir.
- Anne babaların da sürdürülebilir kalkınmayı yaşam tarzı haline getirmeleri, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının artmasına sebep olacaktır. Bu sebeple, anne babaların sürdürülebilir kalkınma ile ilgili bilgi edinmelerini sağlamak için okul içinde eğitimler verilebilir, ağaç dikmek, evde kullanılmayan eşyalarla ilgili kermes düzenlemek gibi öğrenci, öğretmen veliler ve okul idaresinin birlikte yapacağı ortak çalışmaların sayısı artırılabilir.

KAYNAKLAR

-
- [1] Hayta, A.B., (2006). "Çevre Kirliliğinin Önlenmesinde Ailenin Yeri ve Önemi", Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 7(2): 359-376.
 - [2] Demirbaş M. ve Pektaş H.M., (2009). " İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunu İle İlişkili Temel Kavramları Gerçekleştirme Düzeyleri", Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi,3(2): 195-211
 - [3] Arsal, Z., (2010). "The Greenhouse Effect Misconceptions of the Elementary School Teacher Candidates", İlköğretim Online, 9(1): 229-240.
 - [4] Atasoy, E., (2005). Çevre İçin Eğitim: İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Çalışma, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
 - [5] Barlas, N., (2013). Küresel Krizlerden Sürdürülebilir Topluma Çağımızın Çevre Sorunları, Birinci Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
 - [6] Erten, S., (2004). "Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir? Çevre eğitimi nasıl olmalıdır?", Çevre ve İnsan Dergisi, 65/66.
 - [7] Calder, W., & Clugston, R., (2005). "Education For A Sustainable Future", Journal of Geography in Higher Education, 29(1): 7-12.
 - [8] Gökmen, A., (2014). Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim: Öğretmen Adaylarının Tutumları ile İlişkili Olan Faktörler, Gazi Eğitim Fakültesi örneği, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
 - [9] Atmaca, A.C., (2018). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalıklarının Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
 - [10] Köklü, H., (2018). Okul öncesi öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma öğretimine yönelik öz-yeterlik inançlarının incelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
 - [11] Koçulu, A., (2018). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalıkları İle Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum ve Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

- [12] Türer, B., (2010). Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalıklarının Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- [13] Soysal, N., (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitime Yönelik Yeterlik Algıları, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [14] Demirbaş, Ç. Ö., (2015). " Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Düzeyleri", Marmara Coğrafya Dergisi,31: 300-316
- [15] Aytar, A., (2016). Disiplinlerarası Fen Öğretiminin 7. sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Kalkınma Konusundaki Gelişimlerine Etkisi, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- [16] Tuncer, G., Sungur, S., Tekkaya, C. &Ertepinar, H., (2005). "Young attitude on sustainable development: A case study", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29: 187-193.
- [17] Sağdıç, A., (2013). Türkiye'deki İlköğretim Öğretmenlerine Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Konusunda Yakından Bakış, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [18] Aydoğan, A., (2010). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sürdürülebilir Kalkınma Konusuyla İlgili Kazanımların Öğretimine İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- [19] Çolak, C., (2012). İlköğretim-lise Öğretmen ve Öğrencilerinin Sürdürülebilir Kalkınma ile Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- [20] Engin, H., (2010). Coğrafya Eğitiminde Sürdürülebilir Kalkınma, Sürdürülebilirlik Eğitimi ve Çevre Eğitimi Konularının Kazandırılması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [21] Akpınar, P., (2011). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim Konusunda İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [22] Akgül, U., (2010). "Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi, 24:133-164
- [23] Büyükyeğen, G., (2008). Edirne Kent Merkezi ve Yakın Çevresi Rekreatif Kaynak Değerlerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın
- [24] Yavuz, V.A., (2010). "Sürdürülebilirlik Kavramı Ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(14):63-86
- [25] Tozar, T., (2006). Doğal Kaynakların Sürdürülebilirliği İçin Geliştirilen Ekolojik Planlama Yöntemleri, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- [26] Montebon, D. R. T., (2018). " Pre-service Teachers' Concept of Sustainable Development and Its Integration in Science Lessons", Jurnal Pendidikan Humaniora, 6(1): 1-8
- [27] Yeni, O., (2014). " Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması ", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(3): 181-208
- [28] Akın, G., (2017). İnsan Çevre Etkileşimi, Birinci Baskı, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara.
- [29] Özmehmet, E., (2008). " Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları", Journal of Yaşar University, 3(12): 1853-1876
- [30] Alaeddinoğlu, F. ve Okudum, R., (2018). Dünya'da ve Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Politikalarının Gelişimi, Arslan F., Karadağ A. ve Aksak P., (Editör), Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye, Birinci Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara. (DÜZELTME)
- [31] Yaviloğlu, C., (2002). "Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(1):59-76.
- [32] T.C. Türk Dil Kurumu, www.sozluk.gov.tr, 9 Ağustos 2019
- [33] Kaypak, Ş., (2011). "Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre", KMÜ Sosyal ve Akademik Araştırmalar Dergisi, 13(20): 19-33.
- [34] Harris, J.M., (2000). "Basic Principles of Sustainable Development", Global Development and Environment Institute, Working Paper:00-04.
- [35] Evli, S., (2018). Türkiye 'de Sürdürülebilir Kalkınma ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- [36] Tietenberg, T., (2006). Environmental Natural Resource Economics, US: Pearson Education Inc.
- [37] Repetto, R., (1992). "Accounting for Environmental Assets", Scientific American, 266(6): 94-100.
- [38] O'Riordan, T., (1988). "The Politics of Sustainability", in Sustainable Development Management (ed. R. K. Turner) London, UK: Belhaven Pres.
- [39] IUCN, UNEP ve WWF (1991) Caring For the Earth: A Strategy for Sustainable Living, Gland, Switzerland.
- [40] Costanza, R. ve Daly, E.H., (1992). " Natural Capital and Sustainable Development", Conservation Biology, 6(1):37-46
- [41] Gürlük, S., (2010). " Sürdürülebilir Kalkınma Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilir mi?", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(2):85-99
- [42] United Nations., (1972). UN Stockholm Environment Declaration. Stockholm: UN
- [43] T.C. Çevre Bakanlığı, 2002. Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi (Johannesburg 2002). Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu(Taslak), Temmuz.

- [44] Adams, W.M .,(2009). Green Development: Environment And Sustainability In A Developing Word, Third Edition, New York, USA. ISBN 0-203-92971-3
- [45] Erdinç, B., (2016). Avrupa Birliğinde Sürdürülebilir Kentleşme: Türkiye'nin Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- [46] Mengi, A., ve Algan, N., (2003). Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme / Avrupa Birliği ve Türkiye Örneği, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- [47] Yilmazer, M., ve Onay, M., (2014). "Bölgesel Kuruluşların Liderliğinde Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Başarısı", Ekonomi Bilimleri Dergisi, 6(1): 1-16.
- [48] Özkan, Ö., (2016). Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye'deki Çevre Politikalarının Belirlenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [49] World Summit on Sustainable Development WSSD, (2002). World Summit on Sustainable Development implementation report. Johannesburg: WSSD.
- [50] Tıraş, H., (2012). "Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2): 57-73.
- [51] United Nations, (2012). Outcome Document Of The United Nations Conference On Sustainable Development: The Future We Want. Rio de Janeiro. <https://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html> , 27 Mart 2019
- [52] United Nations, (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> , 28 Mart 2019
- [53] Şanlı, İ.D., ve Armağan, R., (2017). 'Sürdürülebilir Kalkınma Perspektifinden Yenilenebilir Enerji: Kamu Politikalarının Gerekliliği', Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 8(19): 93-109.
- [54] Sustainable Development Knowledge Platform: Sustainable Development Goals. <https://sustainabledevelopment.un.org/> , 28 Mart 2019
- [55] Lovelock, J., (1988) The Ages of Gaia: a Biography of our Living Earth, Oxford: Oxford University Press.
- [56] Levett, R., (1998). Sustainability Indicators- Integrating Quality of Life and Environmental Protection. Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society), 161(3): 291-302.
- [57] Ak, S., (2008). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Bilinçlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- [58] Aslan, F., ve Çınar, R., (2015). "Yeşil Pazarlama Faaliyetleri Çerçevesinde Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Çevreye Duyarlı Ürünleri Kullanma Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma", Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(9):1-16.

- [59] Uzun, N., (2007). Orta Öğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Bilgi ve Tutumları Üzerine Bir Çalışma, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [60] Keleş, R., Hamamcı, C., & Çoban, A., (2009). Çevre Politikası, 6. Baskı, İmge Yayınları, Ankara.
- [61] Gunderson, L. H. (2000), "Ecological resilience: in theory and application", Annual Review of Ecology and Systematics, 31: 425-439.
- [62] Aslan, A. K., (2001). "Eğitimin Toplumsal Temelleri", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5: 16-30.
- [63] Hürol, H.Y., (2014). A Study On Social Sustainability: The Case Of Doğanbey Urban Renewal Project In Bursa, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Ankara.
- [64] Özmete, E., (2010). "Sosyal Hizmette Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışı: Kavramsal Analiz" Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 6(22): 79-90.
- [65] Altuntaş, A., (2012). "Sürdürülebilir Topluluklar Ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(17): 135-148
- [66] Dücan, E., Polat, M.A., ve Balcıoğlu, E., (2016). "Tüketim Toplumu Olarak Türkiye'nin Cari Açık ve Tüketici Kredileri İlişkisi", Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(1): 161-188.
- [67] Kaya, M.F. ve Tomal, N., (2011). "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Açısından İncelenmesi", Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1(2): 50-65.
- [68] <http://www.turcev.org.tr/V2/Default.aspx> , 9 Ağustos 2019
- [69] Teksöz, G., (2014). "Geçmişten ders almak: sürdürülebilir kalkınma için eğitim", Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi, 31(2): 73-97.
- [70] Sütgibi, S., (2018). Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınmanın Gelişmesinde Eğitimin Rolü, Arslan F., Karadağ A. ve Aksak P., (Editör), Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye, Birinci Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- [71] Şeker, S., (2018). İlköğretim 7-8. Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Değişikliğine Yönelik Tutum ve Davranışları, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- [72] Dönmez, G., (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersine, Bilime, Fen Bilimleri Öğretmenine ve Bilim İnsanına Yönelik Metaforik Algıları ve İmajları, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- [73] Mili Eğitim Bakanlığı (MEB), (2013). İlköğretim Kurumları Fen Bilimleri Dersi (3,4,5,6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı.
- [74] Mili Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). İlköğretim Kurumları Fen Bilimleri Dersi (3,4,5,6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı.
- [75] Topçu, M.S., (2017). Sosyobilimsel Konular ve Öğretimi, İkinci baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- [76] Karakaya, İsmail., (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Dördüncü Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.

- [77] Kaya, M.F., (2013). 'Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması', Marmara Coğrafya Dergisi, 28:175-193
- [78] Büyüköztürk, Ş., (2017). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, 23. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- [79] Şama, E., (2003). "Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları", Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2): 99-110.
- [80] Demirci Güler, M. P., (2004). "Akademik Personelin Sürdürülebilir Çevre Eğitimine Yönelik davranış Düzeyi", Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 4(13): 6782.
- [81] Erten, S. (2012). "Türk ve Azeri Öğretmen Adaylarında Çevre Bilinci", Eğitim ve Bilim Dergisi, 37(166): 89-100.
- [82] Gürbüz, H., Çakmak, M. ve Derman, M., (2013). "Biyoloji Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumları", Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 6(1): 144-149.
- [83] Ek, H. N., Kılıç, N., Ögdüm, P., Düzgün, G., Şeker, S., (2009). "Adnan Menderes Üniversitesinin Farklı Akademik Alanlarında Öğrenim Gören İlk ve Son Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum ve Duyarlılıkları", Kastamonu Eğitim Dergisi, 17(1):125-136
- [84] Erol, G. H., Gezer, K., (2006). "Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarına Çevreye ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları", International Journal Of Environmental and Science Education, 1(1): 65 – 77.
- Zelezny, L.C., Chua, P. ve Aldrich C., (2000). "Elaborating on Gender Differences in Environmentalism", Journal of Social Issues, 56(3): 443-457.
- [85] Tindall, D. B., Davies, S. ve Mauboules, C., (2011). "Activism and Conservation Behavior in an Environmental Movement: The Contradictory Effects of Gender", Society & Natural Resources, 16(10): 909-932.
- [86] Saxena, P.R. ve Khandelwal, P.K., (2008). Consumer Attitude Towards Green Marketing: an Exploratory Study.
- [87] Aslan, O., Uluçınar Sağır, Ş., Cansaran, A., (2008). "Çevre Tutum Ölçeği Uyarlaması ve İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Tutumlarının Belirlenmesi, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:25: 283-295.
- [88] Meydan, A., Doğu, S., (2008). "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevre Sorunları Hakkındaki Görüşlerinin Bazı Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi", Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 26: 267-277.
- [89] Erten, S.& Aydoğdu, C., (2011). "Türkiyeli ve Azerbaycanlı Öğrencilerde, Ekosentrik, Antroposentrik ve Çevreye Karşı Antipatik Tutum Anlayışları", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41:158-169.
- [90] Erten, S., (2008). " Insights to ecocentric, entropocentric and antipathetic attitudes towards environment in diverse cultures", Eurasian Journal of Educational Research, 33: 141-156.
- [91] Karahan, G., (2009). Hemşirelik Öğrencilerinin Ekosentrik, Antroposentrik ve Çevreye Yönelik Antipatik Tutumları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- [92] Ekici, G., (2005). "Lise Öğrencilerinin Çevre Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi", Eğitim Araştırmaları Dergisi,18: 71-83.
- [93] İşyar, N., (1999). İlköğretim (3.,4.,5. sınıf) Öğrencilerinin Olumlu Çevresel Tutumlarının Yaş ve Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- [94] Altın, M., (2001). Biyoloji Öğretmeni Adaylarında Çevre Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [95] Kiper, T., Korkut, A. ve Topal, T. Ü., (2016). "İlköğretim İkinci Kademedeki Öğrencilerin Çevre Ve Tutumlarının İrdelenmesi: Tekirdağ İli Süleymanpaşa İlçesi Örneği", İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 6(13): 39-48.
- [96] Alp, E., Ertepinar, H., Tekkaya, C. ve Yılmaz, A., (2008). "A Survey On Turkish Elementary Schooll Students' Environmental Friendly Behaviours And Associated Varibles", Environmental Education Research, 14(2): 129-143.
- [97] Polat, S., ve Kırpık, C., (2013). "Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları", Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1): 205-227.
- [98] Pe'er, S., Goldman, D. ve Yavetz, B., (2007). "Environmental Literacy in Teacher Training: Attitudes, Knowledge, and Environmental Behavior of Beginning Students", The Journal of Environmental Education, 39(1): 45-59.
- [99] Arık, S. ve Yılmaz, M., (2017). "Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları ve Çevre Kirliliğine Yönelik Metaforik Algıları", Kastamonu Eğitim Dergisi, 25(3): 1147-1164.
- [100] Aydın, F. ve Kaya, H., (2011). "Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Belirlenmesi", Marmara Coğrafya Dergisi, 24: 229-257.
- [101] Mert, M., (2006). "Lise Öğrencilerin Çevre Eğitimi ve Katı Atıklar Konusundaki Bilinç Düzeylerinin Saptanması, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [102] Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. ve Özden, M., (2007). "İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları", İlköğretim Online, 6(3): 452-468.
- [103] Kesicioğlu, S. O., Alisisnanoğlu, F., (2009). Ebeveynlerin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarına (60-72 ay) Yaşattıkları Doğal Çevre Deneyimlerinin İncelenmesi, Elektronik Sosyal Bilgiler Dergisi, 8(29), 1-14.
- [104] Yaraş, E., Akın E. ve Şakacı, B.K., (2011). "Tüketicilerin Çevre Bilinci Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", Öneri Dergisi, 9(35): 117-126.
- [105] Cesur, Z ve Memiş, S., (2016). "Yeşil Ürünlere İlişkin Öğrencilerin Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(46): 664-673.
- [106] Başlar, K., (1992). "Uluslararası Çevre Hukuku ve Dünya Çevre Zirvesi", Ekoloji Dergisi, 3:8-10
- [107] Brundtland, G. H., (1987). World commission on environment and development: Our common future.
- [108] George, D., & Mallery, M., (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.

- [109] Millî Eğitim Bakanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği (2015, 17 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 29329 (Mükerrer)). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150417-4.htm>, 9 Ağustos 2019
- [110] Tunç, G., (2015). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Etik Yaklaşımları İle Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- [111] Kayalı, H., (2010). " Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Sınıf Öğretmeni Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları ", Marmara coğrafya Dergisi, 21: 258-268

FORMLAR

Sevgili Öğrenciler,

Bu form siz ortaokul öğrencilerinin **sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarını** belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Formda siz ve aileniz ile ilgili sorular bulacaksınız. Lütfen soruları dikkatlice okuyunuz ve **her soruya gerçeğe uygun yanıtlar vermeye çalışınız**. Her soruyu yanındaki kutuya işaretleyerek yanıtlayacaksınız.

Bu formda doğru veya yanlış ifade aramıyoruz. Bu yüzden size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. Çalışmamıza yaptığınız katkılarınız için teşekkür eder, başarılar dileriz.

Dilara KANMAZ – Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Prof. Dr. Mustafa Sami TOPÇU- Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi

1. Kişisel Bilgiler Formu

Cinsiyetiniz

Kız ☐

Erkek ☐

Kaçıncı sınıfta okuyorsunuz?

7. Sınıf ☐

8. Sınıf ☐

Hangi ilçede ikamet ediyorsunuz?

Avcılar ☐

Beylikdüzü ☐

Başakşehir ☐

Esenyurt ☐

Büyükdere ☐

Babanızın eğitim durumu nedir?

Okuryazar Değil ☐

Okuryazar ☐

İlkokul ☐

Ortaokul ☐

Lise ☐

Yüksekokul ☐

Üniversite ☐

Lisansüstü ☐

Babanızın mesleği nedir?

Ailenizin aylık geliri nedir?

1000₺ ve altı ☐

1001₺- 2000₺ ☐

2001₺- 3000₺ ☐

3001₺- 4000₺ ☐

4001₺ ve üstü ☐

Annenizin mesleği nedir?

Annenizin eğitim durumu nedir?

Okuryazar Değil ☐

Okuryazar ☐

İlkokul ☐

Ortaokul ☐

Lise ☐

Yüksekokul ☐

Üniversite ☐

Lisansüstü ☐

Geçtiğimiz yıl karne ortalamanız nedir?

Aldığınız belgenin türü?

Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği

Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasının önemli olduğuna inanırım	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Farklı görüş ve fikirlere saygı gösteririm	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Toplumsal kurallar benim için önemlidir	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Toplumsal çıkarları benim çıkarlarımdan önce gelir	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Bir davranışı değerlendirirken empati kurarım	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Bireyleri olduğu gibi kabul ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Olayları değerlendirirken tarafsız olurum	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Konuşurken karşımdaki bireyleri incitecek söz söylememeye dikkat ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Çevreye verilen zararlar beni üzer	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Çevreyi düşündüğüm için toplu taşıma araçlarını tercih ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Doğal kaynakları (su, yakıt, enerji vb.) tüketirken tasarruflu davranırım	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Doğal yaşam alanlarına zarar vermemeye dikkat ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Doğada ayrışması uzun zaman alan plastik ürünler yerine çevre dostu ürünleri tercih ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Çöpleri çöp kutusuna atmaya dikkat ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Buzdolabı kapısını uzun süreli açık tutmam	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Bilgisayarı, işim bittikten sonra açık bırakmam	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Alışveriş yaparken ihtiyaç fazlası almamaya dikkat ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Kalitesiz ucuz ürünler yerine kaliteli uzun ömürlü ürünleri almayı tercih ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Ekmeği israf etmemeye dikkat ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Kağıt tüketiminde tasarruflu davranmaya çalışırım	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
El-yüz kurulamak için tek kullanımlık kağıt mendiller yerine havlu kullanmayı tercih ederim	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]

EK-B

ARAŞTIRMA İZİNİ

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.10358763
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

27/05/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi:
- a) 02.05.2019 tarihli ve 8646795 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
 - b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
 - c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 24.05.2019 tarihli tutanağı.

Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Dilara

KANMAZ'ın "İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Kalkınmaya Olan Tutumları ve Tutumlarla İlişkili Olan Faktörler" konulu tezi kapsamında, ilimiz Esenyurt ilçesinde bulunan ortaokullarda; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüze incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1- Genelge,
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
27/05/2019

Ahmet Hamdi USTA Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.A. BALTA VHKİ No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul/Tel: (0212) 455 04 00-239

E-Posta: sg34@meh.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Dilara KANMAZ
Doğum Tarihi ve Yeri : 20.11.1990 - Yalova
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : dilaraonayli2@gmail

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Lisans	Fen Bilgisi Öğretmenliği	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2012
Lise	Sayısal	Yalova Lisesi	2008

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2013	MEB	Öğretmen

YAYINLARI

Bildiri

1. Kanmaz, D., (2019). “ İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutumları ve İlişkili Faktörler”, II. Uluslararası Bilimsel Çalışmalar Kongresi Sanat ve Tasarım Kongresi, 21-24 Mart 2019, İstanbul.

